

יום רביעי

כיוון בקריאת ששה פסוקים אלו, שהם כנגד ן דמילוי ו'ו דשם ב'ן, לקנות הארת נפש יתירה משבת הבאה:

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע, וְהֵנָּה פֶּשֶׁתָּהּ [התפשט] נגע הַמִּסְפַּחַת [-שם נגע] בְּעוֹר, וְטָמְאוּ הַכֹּהֵן, כִּי צָרְעַת הִוא הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת:

מחית בשר חי

הכתוב יבאר שנגע שנראה בתוכו מראה בשר חי, וכן בשר חי שנראה באדם שכל גופו כוסה בצרעת, הרי הוא טמא מוחלט. אבל אם הנגע התפשט בכל גופו טהור.

(ט) נֶגַע בַּצֶּבַע לִבָּן כְּצִרְעַת, כִּי [-כאשר] תִּהְיֶה בְּאָדָם, וְהוּבָא בַעַל הַנֶּגַע אֶל הַכֹּהֵן:

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת נֶגַע הַצֶּרַעַת, וְהֵנָּה שְׂאֵת [-שם נגע] לְבִנְיָה כְצִמּוֹר, נִרְאִית בְּעוֹר שֶׁל בִּשְׂרוֹ, וְהִיא [-והשאת] הַפִּכָּה אֶת הַשֹּׁעַר שֶׁבֹּ שְׁהִיָּה שְׁחֹר בַּתְחִילָה לְלֶבֶן, וּמִחֲנִית בְּשָׂרָה חִי בַשְּׂאֵת - או שנהפך קצת מהלובן שבתוך הנגע למראה בשר בריא:

(ט) וְטָמְאוּ הַכֹּהֵן. ומשטמאן הרי הוא מוחלט, וזקוק לנפריס ולמגלחת ולקרנן האמור צפרשת זאת תהיה (להלן יד 6-3): צרעת היא. המספחת הזאת: צרעת. לשון נקזה, 'נגע' לשון זכר: (י) ומחית.

שְׂיִימִינִי"ט זלע"ז, שנהפך מקלט הלובן שצמח השאת למראה צמר, אף הוא סימן טומאה, שער לבן צלל מחיה, ומחיה צלל שער לבן. ואף על פי שלא נאמרה מחיה חלל צמחת, אף צלל המראות ותולדותיהן הוא סימן טומאה (מ"ב): (יא) צרעת נושנת היא. מכה ישנה היא

ה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פֶּשֶׁתָּהּ הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר וְטָמְאוּ הַכֹּהֵן צָרַעַת הִוא: וְיַחְזִי כִּהְנָא וְהָא אוֹסִיפֶת עֲדִיתָא בְּמִשְׁכָּא וְיִסְאִיבִינִיָּה כִּהְנָא סְגִירוֹתָא הִיא: פ ט נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן: מִכְתָּשׁ סְגִירוֹ אֲרִי תִּהְיֶה בְּאִנְשָׁא וִיתִימִי לֹות כִּהְנָא: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת-לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפִּכָּה שֶׁעַר לִבָּן וּמִחִית בְּשָׂרָה חִי בַשְּׂאֵת: וְיַחְזִי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא חֹרָא בְּמִשְׁכָּא וְהִיא הַפִּכָּה שֶׁעַר מְחֹר וְרוֹשֶׁם בְּשָׂרָא חִיא בְּעִמְקָתָא: יא צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ

סְגִירוֹ אֲרִי תִּהְיֶה בְּאִנְשָׁא וִיתִימִי לֹות כִּהְנָא: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת-לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפִּכָּה שֶׁעַר לִבָּן וּמִחִית בְּשָׂרָה חִי בַשְּׂאֵת: וְיַחְזִי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא חֹרָא בְּמִשְׁכָּא וְהִיא הַפִּכָּה שֶׁעַר מְחֹר וְרוֹשֶׁם בְּשָׂרָא חִיא בְּעִמְקָתָא: יא צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת [-מכה ישנה] הִוא המחיה הנראית בנגע שבעור בשָׂרוֹ, ומתחתיה היא מלאה ליחה,

ביאור רש"י

'מחיה' אף לבדה סימן טומאה בכל המראות

(י) וּמִחֲנִית בִּשְׂרָה חִי בַשְּׂאֵת. שְׂיִימִינִי"ט בַּלְעִי"ז - החלמה וריפוי, דהיינו שְׂיִימִינִי"ט בַּלְעִי"ז מראה הַלֶּבֶן שְׂבִיתוֹף הַשְּׂאֵת [-הנגע], לְמִרְאָה עוֹר בְּשָׂרָה, אִף הִוא סִימָן טָמְאָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ [שהוא] שבמלת 'ומחית' היא וא"ו המחלקת ולא וא"ו המוסיפה]. ובא הכתוב לומר ששִׁעָר לֶבֶן מטמא בְּלֹא מִחֲנִית, וּמִחֲנִית מטמאת בְּלֹא שִׁעָר לֶבֶן. וְאִף עַל פִּי שְׂלֹא נִאֲמָרָה מִחֲנִית - שמשמשת סימן טומאה אִלָּא בַשְּׂאֵת - נגע שמראהו כצמר לבן, מכל מקום אִף בְּכֹל שאר המראות וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן הִוא סִימָן טָמְאָה (תו"כ).

מדוע ה'מחיה' סימן טומאה

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא. כלומר, תדע שבמכה ישנה היא

טומאת המוחלט חמורה מטומאת המוסגר

(ח) וְטָמְאוּ הַכֹּהֵן. דהיינו שיאמר לו 'טמא אתה', וּמִשְׁטָמְאוּ הִרי הִוא מצורע 'מִחֲלָט', וְטומאתו חמורה ממצורע 'מוסגר' שדי לו בטבילה וכיבוס בגדים, שהמוחלט זקוק לטהרתו לְצִפְרִיִּים וְלַתְּגִלָּתָהּ וְלִקְרָבָן, ככל האמור בַּפְּרָשָׁה זֹאת תִּהְיֶה (להלן יד א-לב).

המספחת נחבירה כצרעת

צָרַעַת הִוא. הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת - שנראתה לנו כמספחת טהורה, ועכשיו התברר שהיא צרעת.

'צרעת היא' בלשון נקבה

צָרַעַת. לְשׁוֹן נִקְבָּה, 'נֶגַע' לְשׁוֹן זָכָר, ועל כן לשון 'נגע צרעת' פעמים מוסב על הנגע ומשמש בלשון זכר [הוא], ופעמים מוסב על הצרעת ומשמש בלשון נקבה [היא].

ביאור המקרא

תורה

רש"י

ולכן וּמָמָא הִכְהֵן, לֹא יִסְגְּרוּנוּ [-לא יצווה להסגירן] בבית לשבעה ימים, כִּי [-שכן] טָמֵא מוחלט הוא:

(יב) וְאִם פְּרוּחַ תִּפְרַח [-תתפשט] הַצָּרְעַת בְּעוֹר, וְכִסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת כָּל עוֹר הָאָדָם אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע, מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו, לְכָל מְרָאָה - מֵה שֶׁנֶּרְאָה לְעֵינֵי הַכֹּהֵן:

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵגִה כִּסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת כָּל עוֹר בְּשָׂרוֹ שֶׁל הַצָּרוּעַ, וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע, לִפִּי שִׁבְלֹו [-כל עור בשרון] הַפֶּה לְלִבָּן, וְלֹכֵן טָהוֹר הוּא כִּי הוּא סִמֵּן טָהוֹרָה:

וּמָמָא הִכְהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טָמֵא הוּא: סְגִירוֹתָא עֲתִיקָא הִיא בְּמִשָּׁן בְּסָרִיָּה וְיִסְאִיבִינִיָּה פְהָנָא לֹא יִסְגְּרִינִיָּה אֲרִי מְסָאָב הוּא: יֵב וְאִם-פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרְעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת כָּל-עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רַגְלָיו לְכָל-

מְרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן: וְאִם מְסָנָא תִּסְגִּי סְגִירוֹתָא בְּמִשָּׁכָא וְתַחֲפִי סְגִירוֹתָא יֵת כָּל מִשָּׁן מִכְתָּשָׁא מְרִישִׁיָּה וְעַד רַגְלוֹהִי לְכָל חִיזוֹ עֵינֵי כְהֵנָּא: יֵב וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵגִה כִּסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֶת-הַנֶּגַע כָּלּוֹ הַפֶּה לְבָן טָהוֹר הוּא: וְיַחֲזִי כְהֵנָּא וְהָא חֶפֶת סְגִירוֹתָא יֵת כָּל בְּסָרִיָּה וְיִדְכִּי יֵת מִכְתָּשָׁא פּוֹלִיָּה אֶתְהַפִּיךְ לְמַחֲוֹר דְּכִי הוּא:

ביאור רש"י

גדר 'פרחה בכול' המטעה בנגעים (יב) מֵרֹאשׁוֹ. שִׁבְלֵי הָאָדָם הַמְנוּגַע וְעַד רַגְלָיו בַּמְקוֹמוֹת הַנֶּרְאִים לְעֵינֵיכֶם. דווקא כהן שראייתו בריאה לְכָל מְרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן. כתב 'עניני' לומר פָּרַט לְכֵהֵן שִׁשְׁשָׁן מְאֹרָא - שֶׁנֶּחֱלֵשָׁה רִאיוֹתָא עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה כְּדֹרֵךְ הַבְּרִיאִים (נְנַעִים פ"ב מ"ג, תר"כ).

הנמצאת תחת המוח, וְהַפְּרוּחָה זֶה נִרְאִית בְּרִיאָה מִלְּמַעְלָה, וְבִאֲמַת הִיא סִמֵּן שֶׁתִּתְּיָהּ הִיא מְלֵאָה לְחֵהּ וְאֵין כַּח בֵּיד הַגּוֹף לְדַחֲתוֹ הַחוּצָה. וּפִירִשָּׁה הַתּוֹרָה אֵת מִצְוַתָּהּ שֶׁל הַצָּרְעַת וְאִמְרָה 'צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא' כְּדִי שִׁפְטָא תִּתְּיָהּ הוּאִילָּא וְעִלְתָּהּ מִחֵהּ הִיא סִמֵּן שֶׁהַתְּחִילָה לַהֲתַרְפּוּת וְאִשְׁתַּדְּרָנָהּ, לִכְךָ גִּילַתָּה הַתּוֹרָה שֶׁאֲדַרְבָּה הַנֶּגַע מִחֲמִיר וְהוֹלֵךְ.

רש"י נביאים (מלכים ב' ה יג-יח) ביאור המקרא

לאחר שנעמן מסרב למצות הנביא לרחוץ את בשרו שבע פעמים בנהר כדי להירפא מצרעתו, עבדיו של נעמן מפצירים בו שיקבל את דברי הנביא. נעמן יורד אל הירדן לטבול, וכאשר הוא עולה מתוכו, נוכח לראות כי בשרו צה וחלק כעור בשרו של נער קטן. הנביא ממאן ליטול מנחת תודה מידי נעמן, ונעמן שואל את רשותו ליטול עפר קודש מארץ ישראל ולבנות מזבח לה' בעירו, כי מעתה מאמין הוא רק באלהי ישראל.

(יג) אֲבִי. כְּמוֹ אֲדוֹנִי: יֵב וַיִּגְשׁוּ עֲבָדָיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אֲבִי דָבָר גָּדוֹל הַנְּבִיא דָבָר אֵלֶיךָ הֲלֹא תַעֲשֶׂה (יג) אֲבִי. כְּמוֹ אֲדוֹנִי: הֲלֹא תַעֲשֶׂה. וְכִי לֹא תַעֲשֶׂה, אֲפִילוֹ אִמֵּר לָךְ דָּבָר טוֹר: אֲבִי - אֲדוֹנִי, דָּבָר גָּדוֹל הַנְּבִיא דָבָר אֵלֶיךָ - הֲרִי אֲפִילוֹ אִם הִיָּה הַנְּבִיא מַצּוֹה אוֹתָךְ,

לְטַרְחָה וְלַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל וְקִשָּׁה כְּדִי לְרַפְּאוֹתְךָ מִצָּרַעַתְךָ, הֲלֹא תַעֲשֶׂה - וְכִי לֹא הִיָּית טוֹרָח וְעוֹשֶׂה זֹאת,

ביאור רש"י

(יג) אֲבִי. מִשְׁמַעוֹתָא בְּכּוֹן אֲדוֹנִי: תַעֲשֶׂהוּ, אֲפִילוֹ אִם אִמֵּר לָךְ הַנְּבִיא לַעֲשׂוֹת 'דָּבָר גָּדוֹל דָּבָר גָּדוֹל הַנְּבִיא דִּבְרִי אֵלֶיךָ הֲלֹא תַעֲשֶׂה. וְכִי לֹא שֶׁהוּא דָבָר טוֹרָח, הֲרִי הִיָּית עוֹשֶׂהוּ:

ביאור המקרא

נביאים

רש"י

וְאֵף כִּי - כל שכן וקל וחומר, כאשר עתה אֶמַר אֱלֹהִים הנביא לעשות דבר קל שאין בו כל טורח, וכל דבריו היו: רַחֵם וְיִטְהַר - רחץ בירדן ותתרפא מן הצרעת:

רפואת נעמן על ידי קיום הוראת הנביא

(יד) דברי הטעם של עבדיו התקבלו באזניו, והוא פנה לקיים את דברי הנביא: וַיֵּרֶד נַעֲמָן וַיִּטְבַּל בִּירְדָן

שָׁבַע פְּעָמִים כְּדָבָר
אלישע הנביא איש
הָאֱלֹהִים, וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ
להיות נקי וחלק, כְּבֶשֶׂר
נָעַר קָטָן שְׁעוֹר בִּשְׂרוֹ צַח
ובהיר, וַיִּטְהַר מִצִּרְעָתוֹ,
כדבר הנביא:

(טו) מאחר שנתקיימה
הבטחת הנביא ונרפא
נעמן מִצִּרְעָתוֹ, וַיֵּשֶׁב אֵל
אלישע הנביא איש
הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל
מִחְנֵהוּ, וַיָּבֹא וַיַּעֲמֵד
לְפָנָיו בַּהֲכַנְעָה כַּעֲבַד לַפְּנֵי
אֲדוֹנָיו, וַיֹּאמֶר לֵאשִׁישׁ:
הִנֵּה נָא - לאחר הנס
המופלא שעשה לי אלהי
ישראל על יד נביאו,
יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים
בְּכָל הָאָרֶץ כִּי אִם
בְּיִשְׂרָאֵל וּמַעַתָּה כּוֹפֵר
אני בכל אלהי העמים,
וְעַתָּה, מִשְׁאֵנִי מֵאֲמִין
באלהים אחרים, קַח נָא
בְּרִכָּה [-מנחה] מֵאֵת
עֲבָדֶיךָ כְּתִשְׁלוֹם וְכִתְמוּרָה
לרפואתי:

(טז) וַיֹּאמֶר אֵלִישֵׁעַ הַנְּבִיא
לנעמן, חִי ה' -
נשבע אנכי בה' אֲשֶׁר
עֲמַדְתִּי לְפָנָיו - אשר

וְאֵף כִּי. קל וחומר שֶׁאִמַּר
לְךָ דָּבָר קל רַחֵם וְטַהַר:
(טו) בְּרִכָּה. מנחת שלום
של הקנלת פנים, ששאל
תלמיד לו ענד בשלום הרב,
שולד"ו בלע"ו: (טז) אִם
אֶקַּח. שדמי עבודה זרה
מעורבין 13 (תנחומא מנורע 6):
וְאֵף כִּי-אֶמַר אֱלֹהִים רַחֵם
וְיִטְהַר: וְקָרִיבו עֲבָדָהִי וּמְלִילוֹ
עֲמִיָּה וְאָמְרוּ מְרִי אֵלֹו פִּתְגָמָא
רַבָּא נְבִיא מְלִיל עֲמָךְ הָלָא
תַּעֲבִיד וְאֵף אֱלֹהִין דְּאָמַר לָךְ
טָבוֹל וְאַתְּסִי: י' וַיֵּרֶד וַיִּטְבַּל
בִּירְדָן שָׁבַע פְּעָמִים כְּדָבָר אֵישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב
בְּשָׂרוֹ כְּבֶשֶׂר נָעַר קָטָן וַיִּטְהַר: וַנַּחַת וְטָבַל בִּירְדָנָא
שָׁבַע זְמָנִין כְּפִתְגָמָא נְבִיא דִּי וְתָב בְּסִרְיָה כְּכֶסֶר יְנִיק
זַעִיר וְאַתְּסִי: טו וַיֵּשֶׁב אֶל-אֵישׁ הָאֱלֹהִים הוּא
וְכָל-מִחְנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא
יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל-הָאָרֶץ כִּי אִם-
בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח-נָא בְּרִכָּה מֵאֵת עֲבָדֶיךָ: וְתָב
לִנְת נְבִיא דִּי הוּא וְכָל מִשְׁרִיתִיה וְאַתָּא וְקָם קְדָמוּהִי
וְאָמַר הָא כַּעַן יָדַעְתִּי אֲרִי לֵית אֱלֹהָא קָיָם בְּכָל אֶרְעָא
אֱלֹהִין בְּיִשְׂרָאֵל וְכַעַן קָבַל כַּעַן תִּקְרוּבְתָּא מִן עֲבָדֶיךָ:
טז וַיֹּאמֶר חִי-יְהוָה אֲשֶׁר-עֲמַדְתִּי לְפָנָיו אִם-אֶקַּח
וַיַּפְצֹר-בּוֹ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן: וְאָמַר קָיָם הוּא י' דִּי מִשְׁמִשְׁנָא
קְדָמוּהִי אִם אֶקַּבֵּל וְאַתְקִיף בִּיהּ לְקַבֵּלָא וְלֹא אָבֵא:

וְאֵף כִּי-אֶמַר אֱלֹהִים רַחֵם
וְיִטְהַר: וְקָרִיבו עֲבָדָהִי וּמְלִילוֹ
עֲמִיָּה וְאָמְרוּ מְרִי אֵלֹו פִּתְגָמָא
רַבָּא נְבִיא מְלִיל עֲמָךְ הָלָא
תַּעֲבִיד וְאֵף אֱלֹהִין דְּאָמַר לָךְ
טָבוֹל וְאַתְּסִי: י' וַיֵּרֶד וַיִּטְבַּל
בִּירְדָן שָׁבַע פְּעָמִים כְּדָבָר אֵישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב
בְּשָׂרוֹ כְּבֶשֶׂר נָעַר קָטָן וַיִּטְהַר: וַנַּחַת וְטָבַל בִּירְדָנָא
שָׁבַע זְמָנִין כְּפִתְגָמָא נְבִיא דִּי וְתָב בְּסִרְיָה כְּכֶסֶר יְנִיק
זַעִיר וְאַתְּסִי: טו וַיֵּשֶׁב אֶל-אֵישׁ הָאֱלֹהִים הוּא
וְכָל-מִחְנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא
יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל-הָאָרֶץ כִּי אִם-
בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח-נָא בְּרִכָּה מֵאֵת עֲבָדֶיךָ: וְתָב
לִנְת נְבִיא דִּי הוּא וְכָל מִשְׁרִיתִיה וְאַתָּא וְקָם קְדָמוּהִי
וְאָמַר הָא כַּעַן יָדַעְתִּי אֲרִי לֵית אֱלֹהָא קָיָם בְּכָל אֶרְעָא
אֱלֹהִין בְּיִשְׂרָאֵל וְכַעַן קָבַל כַּעַן תִּקְרוּבְתָּא מִן עֲבָדֶיךָ:
טז וַיֹּאמֶר חִי-יְהוָה אֲשֶׁר-עֲמַדְתִּי לְפָנָיו אִם-אֶקַּח
וַיַּפְצֹר-בּוֹ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן: וְאָמַר קָיָם הוּא י' דִּי מִשְׁמִשְׁנָא
קְדָמוּהִי אִם אֶקַּבֵּל וְאַתְקִיף בִּיהּ לְקַבֵּלָא וְלֹא אָבֵא:

עומד אני תמיד לפניו בתפילה, אִם אֶקַּח - שלא אקח את מנחתך, וַיַּפְצֹר בּוֹ נעמן לְקַחַת את
המנחה, וַיִּמָּאֵן אלישע, כי לא עשה את ניסיו עבור תשלום ממון, אלא כדי שיתקדש ויתפרסם שמו
יתברך:

ביאור רש"י

בְּשָׁלֹם הָרַב ששמו בראיית פניו, שו"ד"ו בלע"ו [נ-דרישת
שלום]:

(טז) אִם אֶקַּח. ולא חפץ לקחת מפני שְׁדָמִי עֲבֻדָּה וְרָה
מַעֲרָבִין בּוֹ וְכַתִּיב (דברים ז כו) 'לֹא תִבְיָא תוֹעֵבָה
אֶל בֵּיתְךָ' (תנחומא מצורע א):

וְאֵף כִּי. קל וחומר שֶׁאִמַּר שְׁאָמַר לָךְ הנביא לעשות רק דָּבָר קל
'רַחֵם וְיִטְהַר' על אחת כמה וכמה שתקיים את דבריו:

(טו) בְּרִכָּה. לשון ברכה נופל על תשורה של ראיית פנים
וּמִנְחַת שְׁלֹם שֶׁל הַקְבָּלָת פְּנִים שאינם
באים אלא בזמנים רחוקים, כמו שְׁשׂוּאֵל תִּלְמִיד או עֲבָד

כל הזכויות שמורות

לעזר וזהר - ולמפעל חק לישראל העולמי

תזריע ליום רביעי

תמג

רש"י

נביאים

ביאור המקרא

(יז) וְלֹא. לשון בקשה, לשון הלאה: יותן נא. מאדמה זו מארץ ישראל שהיא קדושה, משא שני פרדים, ואשמה לעירי ואעשה אותה מזבח: (יח) בית רמון. שם עבודה זרה (סנהדרין עד:): והשתחויתי. על כרחי, כשטומה אדוני

בקשותיו של נעמן מאלישע ופרידתו מעליו (יז) אחר שסרב אלישע לקחת את מנחתו של נעמן, מבקש שר צבא ארם מאת הנביא, שיסייענו לעבוד את ה' ולהודות לפניו: וַיֹּאמֶר נַעֲמָן לְאֵלִישַׁע הַנְּבִיא, וְלֹא - הֲלוֹאִי שִׁיתָ נָא לְעִבְדְּךָ רִשׁוֹת, לֵאסוֹף וּלְקַחַת מִקְרָקֶע אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִשָּׂא צֶמֶד פְּרָדִים אֲדָמָה - אֲדַמָּה בְּשִׁיעוֹר שֶׁל מִשָּׂא שְׁנֵי פְרָדִים, כְּדִי שְׂאוּכַל לִשְׂאֲתָם לֶאֱרָצִי וּלְבָנוֹת מֵהֶם מִזְבֵּחַ, כִּי מַעֲתָה לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד עִבְדְּךָ עֹלָה וְזִבְחָה לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים, כִּי אִם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ: (יח) אולם, אף על פי שלא אעבוד עוד לאלהים אחרים, לְדָבָר הַזֶּה יִסְלַח ה' לְעִבְדְּךָ בְּדָבָר הַזֶּה: לְפִתְגָמָא הַדִּין יִשְׁבּוֹק יִי לְעִבְדְּךָ בְּמִיעַל רְבוּנִי לְבֵית רְמוֹן לְמַסְגַּד תַּמָּן וְהוּא סְמִיךְ עַל יְדֵי וְאַסְגוּד בֵּית רְמוֹן בְּמַסְגְּדֵי בֵּית רְמוֹן יִשְׁבּוֹק יִי לְעִבְדְּךָ בְּפִתְגָמָא הַדִּין:

חטא זה, וזהו החטא: בְּבֹא אֲדֹנִי - מֶלֶךְ אֲרָם, אֵל מִקּוֹם הָעֲבוּדָה זָרָה הִנְקִיָּא בֵּית רְמוֹן, כְּדִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה לְעֲבוּדָה זָרָה, הִרִי אֲנִי גִלּוּהָ אֵלָיו, וְהוּא נִשְׁעָן עַל יְדֵי וְכַאֲשֶׁר הוּא כּוֹפֵף קוֹמָתוֹ וּמִשְׁתַּחֲוֶה, מִתְּכּוֹפֵף אֲנִי עִמּוֹ בַּעַל כְּרַחֲי, וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רְמוֹן - וּנְמַצָּא שֶׁהִשְׁתַּחֲוִיתִי אֵף אֲנִי לְעֲבוּדָה זָרָה, וְעַל דָּבָר זֶה מִחֲלָה אֲנִי אֶת פְּנֵי הַנְּבִיא: בְּהַשְׁתַּחֲוִיתִי בְּבֵית רְמוֹן כַּאֲשֶׁר גִּלּוּהָ אֲנִי אֶל אֲדוֹנִי, יִסְלַח נָא ה' לְעִבְדְּךָ בְּדָבָר הַזֶּה:

ביאור רש"י

(יז) וְלֹא. לשון בקשה, לשון הלאה: יותן נא. הלוואי ויותן לי מאדמה זו מארץ ישראל שהיא קדושה, שיעור של 'צמד פרדים', כלומר מִשָּׂא שְׁנֵי פְרָדִים, וְאִשְׁמָהּ לְעִירִי אֲרָם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָהּ מִזְבֵּחַ לְשֵׁם ה' וְלֹא אֶעֱלֶה עוֹד זִבְחָה לְעֲבוּדָה זָרָה: (יח) בֵּית רְמוֹן. הוּא שֵׁם שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה (סנהדרין עד:): וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי. אֲנוּס אֲנִי בְּדָבָר זֶה, וְיִסְלַח פְּרָחִי אֶשְׁתַּחֲוֶה לְעֲבוּדָה זָרָה, כִּי פִשְׁשׁוּחָהּ [-כְּשׁוֹרַע] אֲדֹנִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְבֵית רְמוֹן 'וְהוּא נִשְׁעָן עַל יְדֵי' וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי גַם אֲנִי עִמּוֹ:

רש"י

כתובים (משלי כד יג-יח)

ביאור המקרא

(יג-יד) אֲכָל בְּנֵי דָבֶשׁ. יג. אֲכָל-בְּנֵי דָבֶשׁ כִּי טוֹב נותנת טובה לנשמת האדם לאחר מותו. אומר לרשע שלא ימתין לנפילת הצדיק בכדי לירש את מקומו, כי סופו לקום. וכן לא ישמח האדם בנפילת אויבו.

(יג) אֲכָל בְּנֵי דָבֶשׁ כִּי טוֹב - בְּנֵי, הֵנָּה רֹצֵחַ לְאִכּוֹל אֶת הַדָּבֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא טוֹב לָךְ,

(יג-יד) אֲכָל בְּנֵי דָבֶשׁ. פְּלֹמֶר, מִשָּׁל הוּא, כִּשֶׁם שֶׁדָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְאִכּוֹל 'דָּבֶשׁ כִּי טוֹב' הוּא וְנִעִים לְחִיךְ, אֵף

כל הזכויות שמורות
לעזר וזהר - ולמעלה חק לישראל העולמי

ביאור המקרא

כתובים

רש"י

וְנִפְתָּ מִתּוֹךְ עַל חֶפֶךְ - וכשהוא נוטף על החיך בפה, זה מתוק וערב לך:

(יד) בֶּן דָּעָה חֲכָמָה לְנַפְשָׁהּ - כך גם תשתוקק לדעת חכמה, ואם זכית וּמָצָאתָ את החכמה, וְיֵשׁ אַחֲרֶיךָ - זה ייטיב לנפשך גם לאחר שהגוף יתכלה, וְתִקְוָתְךָ לֹא תִפָּרֵת - והתקווה שקיווית לקבל גמול תתקיים:

לא כדאי לפגוע בצדיק

(טו) אֵל תֹּאֲרֵב רָשָׁע לְגֹוֹה צַדִּיק - רשע, אם רואה אתה שהצדיק בצרה, אל תמתין שיפול ותכבוש את מקום מגורו, אֵל תִּשְׁדָּד רַבְצוֹ - ואל תשדוד את מקום מנוחתו:

(טז) כִּי שֹׁבַע יְפֹאֵל צַדִּיק וְקָם - הצדיק אפילו שמתמוטט כמה וכמה פעמים, הוא חוזר וקם, וְרָשָׁעִים יִפְשְׁלוּ כִּבְרַעָה אחת שתהיה להם, ואין להם עוד תקומה:

אל תשמה בנפול אויבך

(יז) בְּנִפְלֹא אויבך, אֵל תִּשְׁמַח, וּבִפְשָׁלוֹ - [וכשנכשל] אֵל יִגַּל [ישמח] לְפָנָי:

(יח) בֶּן [שמה] יִרְאֶה ה' את שמחתך וְיִהְיֶה רַע בְּעֵינָיו על שהנך שמח בנפילת אויבך, וְהֵשִׁיב מַעֲלֵיו אִפּוֹ - והשיב ה' את חמתו שהיה לו על אויבך, ויעבירו אליך:

וְנִפְתָּ מִתּוֹךְ עַל חֶפֶךְ: בְּרִי אֶכּוֹל וּבִשָּׂא מְטוֹל דָּטָב וְכִבְרִיתָ דְחִילָא עַל חֶפֶךְ: יֵד בֶּן א דָּעָה חֲכָמָה לְנַפְשָׁהּ אִם-מָצָאתָ וְיֵשׁ אַחֲרֶיךָ וְתִקְוָתְךָ לֹא תִפָּרֵת: הֵיכְנָא אֶתְחַפֵּם בְּנַפְשָׁהּ דְאֵן מִשְׁפַּחַת קַדְמִיתָא אֲתִיָּא אַחֲרִיתָא דְטָבָא מְנָה וְסַפְוִיָּהּ לֹא נִגְמַר: טו אֶל-תֹּאֲרֵב רָשָׁע לְגֹוֹה צַדִּיק אֶל-תִּשְׁדָּד רַבְצוֹ: לֹא תִכְמֵן רְשִׁיעָא לְדִירִיָּה דְצַדִּיקָא וְלֹא תִרְכִּין בֵּית מִשְׁרִיָּה: טז כִּי שֹׁבַע א יְפֹאֵל צַדִּיק וְקָם וְרָשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בְרַעָה: מְטוֹל דְשׁוּבָעָא זְמָנִין נָפַל צַדִּיקָא וְקָאִי וְרִשְׁיָעִי מִתְתַּקְלִין בְּבִישָׁתָא: יז בְּנִפְלֹא אויבך אויבך אֶל-תִּשְׁמַח וּבִפְשָׁלוֹ אֶל-יִגַּל לְפָנָי: בְּמַפְלוּתִיָּה דְבָעַל דְבִכְךָ לֹא תַחֲדִי וְכֵד יִתְקַל בְּבִשָׁתָא לֹא יִדּוּן לְפָנָי: יח פֶּן-יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מַעֲלֵיו אִפּוֹ: דְלֹא יִבְאֵשׁ בְּאִפּוֹי דְאֵלֶּהָא כִּד יַחֲזֶה וְיַהֲפֹךְ רוּגְזִיָּה מְנִיָּה:

מַעֲלֵיו אִפּוֹ - והשיב ה' את חמתו שהיה לו על אויבך, ויעבירו אליך:

ביאור רש"י

'בֶּן דָּעָה חֲכָמָה לְנַפְשָׁהּ' - וכשם שְׁאֲתָה רִדְּךָ לְאֵכָל אִם מָצָאתָ. אוֹתָהּ [-את החכמה], אִזּוּ 'יֵשׁ לך דְּבִש', בֶּן תִּהְיֶה רִדְּךָ לְדַעַת חֲכָמָה:

רע"ב

משניות (בבא בתרא פרק ז)

רע"ב

(א) האומר לחברו בית א האומר לחברו בית פור עפר אני כור עפר. מדת צית כור

ביאור המשנה

בבא בתרא פרק ז

משנה א

משנתינו עוסקת במוכר שדה לחבירו ונמצאו בתוכה סלעים או בורות, באיזה אופן נחשבים כחלק מהשיעור שמכר לו ובאיזה אופן אינם נחשבים ממנו:

אדם האומר לחברו בשעת המכר, קרקע בגודל 'בית פור' שזה שלושים סאה, עפר שראוי לזרוע שם, אני

פרק 'בית כור' הוא הפרק השביעי ממסכת בבא בתרא, ובו נשנו כמה אופנים שאדם מוכר קרקע לחבירו ואחר כך נמצאו בה חלקים שאינם ראויים לזריעה, או שנמצאת הקרקע קטנה ממה שסיכמו ביניהם, באיזה אופן הפסיד הלוקח ובאיזה אופן הפסיד המוכר. נידון נוסף שמובא בפרק הוא, כגון שמכר חצי שדה פלונית, בלי לפרש לאיזה חצי כוונתו, כיצד הם חולקים:

פּיחַת בַּל שְׁהוּא. שֶׁלֹא הָיָה בָּאוֹתוֹ שְׂדֵה צִית כּוֹר שֶׁלֹא, הַמִּקֵּם קָיִים, וַיִּנְכַּח הַמוֹכֵר כִּפִּי הַפֶּחַת: הוֹתִיר. קִרְקַע כֹּל שֶׁהוּא עַל צִית כּוֹר, יִחוּר לְמוֹכֵר הַקִּרְקַע שֶׁהוֹתִיר אֹו דְּמֵי הַקִּרְקַע כְּדִמְפָּרֶשׁ וְאִלּוּ: אִם אָמַר לֹא, מוֹכֵר לְלוֹקֵת, צִית כּוֹר עֵפֶר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵּר צֶכֶךְ וְכֵן דְּמִים וְלֹא אָמַר לוֹ מַדֵּה בַּחֲזָל: אֲפִילוֹ פִּיחַת אֹו הוֹתִיר רֹובַע קֶבֶץ. לִכֹּל סָאָה דֵּהִינּוּ שְׁלֹשִׁים רִצְעִיּוֹת לְצִית כּוֹר, הַגִּיעּוֹ. וּמִדַּתְנִי תִנָּח אֲפִילוֹ פִּיחַת רֹובַע לְסָאָה, וְלֹא תִנִּי אֲפִילוֹ פִּיחַת שְׂבַעָה קֶצֶין וּמִחֲמָה לְכוֹר, שְׁמַעִינָן מִינֵה דֹאפִילוֹ בְּמִכְרֵה מוֹעֶטָה, כִּגוֹן צִית סָאָה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵּר, אִם פִּיחַת רֹובַע אֹו הוֹסִיף רֹובַע, הַגִּיעּוֹ. וְאִם אָמַר צִית כּוֹר סָתֵם, סָתֵמָא נִמִּי כֵּהֵן חֶסֶר הֵן יִתֵּר דְּמִי:

הוּא חֲמִשָּׁה וְשָׁעִים אֶלֶף אֲמָה. שֶׁחֲזַר הַמִּשְׁכָּן הָיָה צִית סָתֵם וְהָיָה מֵאָה עַל חֲמִשִּׁים, וְכוֹר שְׁלֹשִׁים סָאִין: עֵפֶר. הִרְאִי לִזְרִיעָה מִשְׁמַע. אֲזָל אִם אָמַר צִית כּוֹר סָתֵם, אֹו צִית כּוֹר קִרְקַע, אֲפִילוֹ הָיָה כּוֹלוֹ סָלְעִים הַגִּיעּוֹ, דְּשִׁמָּה לְצִנוֹת צִית אֹו לְמִשְׁטָח צִיה פִּירוֹת צִעִי לִיה: נִקְעִים. בָּקָעִים עֲמוּקִים אֹו סָלְעִים גִּבּוֹהִים עֲשֶׂרָה, וְכִגוֹן שְׂרַחֲצִים אֲרֻצָּה עַל אֲרֻצָּה דְּהוּ מִקּוֹס חֲשׂוֹן: אִין נִמְדָּדִין עֲמָה. וְלִרְיָן שִׁתָּן לוֹ צִית כּוֹר שֶׁלֹא מִקִּרְקַע חֲלָק, שֶׁאִין אִדֵּם רוּחָה לִיתָן מַעֲמִיו בְּמִקּוֹס אֶחָד וַיִּרְחָה לוֹ כְּשִׁנִּים וְשִׁלְשָׁה מִקּוֹמוֹת: כְּבִית כּוֹר. מִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁהוּא צִין סָלְעִים צִין עֵפֶר: (ב) מִדֵּה בַּחֲבַבִּל. כְּלוֹמַר בְּזִמְנוֹס אֲנִי מוֹכֵר לָךְ שְׂדֵה וְזִ שִׁשׁ זֶה צִית כּוֹר עֵפֶר כְּמוֹ שְׁמוּדִידִים בְּמִדַּת הַחֲזָל לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר:

מוֹכֵר לָךְ, הָיָה שָׁם נִקְעִים עֲמָקִים עֲשֶׂרָה טַפָּחִים אֹו סָלְעִים גִּבּוֹהִים עֲשֶׂרָה טַפָּחִים, אִין נִמְדָּדִין עֲמָה. פָּחוֹת מִכָּאן, נִמְדָּדִין עֲמָה. וְאִם אָמַר לוֹ כְּבִית כּוֹר עֵפֶר, אֲפִילוֹ הָיָה שָׁם נִקְעִים עֲמָקִים יוֹתֵר מִעֲשֶׂרָה טַפָּחִים אֹו סָלְעִים גִּבּוֹהִין יוֹתֵר מִעֲשֶׂרָה טַפָּחִים, הָרִי אֵלָיו נִמְדָּדִין עֲמָה: בֵּית כּוֹר עֵפֶר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ מִדֵּה בַּחֲבַבִּל, פִּיחַת כָּל שְׁהוּא, יִנְכָּה. הוֹתִיר כָּל שְׁהוּא, יִחוּר. אִם אָמַר הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵּר, אֲפִילוֹ פִּיחַת רֹובַע לְסָאָה אֹו הוֹתִיר רֹובַע לְסָאָה, הַגִּיעּוֹ.

ביאור המשנה

משנה ב

משנתנו דנה באדם שמכר שדה פלונית לחבירו, וכשבאו למדוד אותה נמצא בה שיעור גדול או קטן ממה שסיכמו ביניהם, מתי צריך לשלם על תוספת זו ומתי צריך לשלם, ומתי זכה:

אדם שאומר לחבירו כשיעורו של בית כור עפר שהוא שלושים סאה, אני מוכר לך, ואומר לו שצורת המדידה תהיה כמו שמודדים מדה בחבל - שמודדים על ידי חבל שידוע מדת אורכו, ויוצא שמקבל במדויק את השיעור שסוכם עליו. מכיון שסיכמו על שטח מדויק, לכן אם נמצא שלא דייקו אלא פחות ממה שחשבו - שהביא לו מעט פחות מבית כור, ינכה המוכר ללוקח ממחיר השדה, כי הלוקח לא קיבל את כל מה שסיכמו עבור סכום זה. ואם כשמדדו את השדה נמצא שהותיר כור עפר - שנתן לו יותר מבית כור, יחזיר הלוקח את התוספת שקיבל למוכר.

אופן בו מקבל יותר או פחות ממה שסיכמו ביניהם:

אם אמר המוכר לקונה, 'בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר' - בין אם יחסר מעט או שיהיה יותר מעט, הדין הוא שאפילו אם פחות לו המוכר מהשיעור של הבית כור, עד גודל של רבע - רבע קב לפסא, דהיינו שנתן לו פחות רבע קב מכל סאה שבבית כור [ויוצא שבסך הכל יש בשדה שלושים סאה פחות שבע וחצי קבין], אי שכשמדד מצא שהותיר רבע לפסא - הוסיף לו על הבית כור עוד שטח של רבע קב לסאה, הדין הוא שהגדילו ללוקח את הקרקע כפי שהיא, בין אם

מוכר לך. והיו שם בשדה, נקעים או חריצים שהיו עמקים עשרה טפחים, ורוחבן היה ארבעה על ארבעה טפחים. או שהיו בשדה סלעים גבוהים עשרה טפחים, וגם הם היו ברוחב ארבעה טפחים, הדין הוא שמכיון שיש בסלעים או בנקעים שיעור חשוב, על כן כשבא למדוד לו את השדה אין נמדדין עמה - אינו מודד את הנקעים בתוך שיעור הבית כור, אלא נותן לו את השדה במקום חלק שאין שם נקעים, או שיתבטל המקח. והטעם, כי על ידי הנקעים יש הפסק באמצע השדה ועל ידי זה יתרבה טרחו בחרישת השדה, ואין אדם רוצה לקנות שדה אחת ויצטרך לטרוח בה כמו בשנים ושלשה שדות. אבל אם היו בשדה נקעים או סלעים פחות מכאן - מגובה או עומק של עשרה טפחים, הרי הם נמדדין עמה, ומקבל את הבורות כחלק משיעור הבית כור, כי אין שדה בלי סלעים ונקעים מעט, ובטלים הם לשדה.

כל דין זה הוא דווקא משום שאמר לו 'בית כור עפר', שמשמעותו קרקע בלי סלעים, ואם אמר לך שהקרקע שמוכר לו היא 'בבית כור עפר', מתפרשים דבריו שרק 'בבית כור עפר' נותן לו, ולא בית כור עפר ממש, אלא בית כור כמות שהוא בין עפר ובין סלעים, ולכן דינו שאפילו היו שם - בשדה נקעים שעמקים יותר מעשרה טפחים, או שהיו בשדה סלעים גבוהים יותר מעשרה טפחים, הרי אלו נמדדין עמה, כיון שבשעת המכר אמר לו בית כור כמות שהוא:

רע"ב

משניות

רע"ב

יותר מכאן. יותר מרובע לכל סאה אם הותר, יעשה חשזון, יחשוב כמה הותר על צית כור וכמה שוים לפי חשזון שמכר את צית כור: וְלָמָּה אָמְרוּ יַחְזִיר לֹא מַעוֹת. שֶׁמֶן הַדֵּין אֵין לְהַחזִיר לוֹ אֲלָא קִרְקַע שֶׁהִי לֹא קִנְיָה הַלּוּקָח אֲלָא צִית כּוֹר

זָלַזַל. וְלֹא תִקְנוּ חֲכָמִים שִׁיתָ לוֹ מַעוֹת כִּנְגַד זֶה הַיִּתָּר, אֲלָא לִפְיוֹת כְּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר שֶׁלֹּא יִפְסִיד אוֹתוֹ קִרְקַע מוֹעֵט דֹּלָא חוּי לִיהַ לְמִידִי: שֶׁאִם שִׁייר. צִצִית כּוֹר שְׂדֵה צִית תַּשְׁעָה קֶזַיִן דֶּה־שֶׁתֵּא חוּי לִיהַ הֲאִי קִרְקַע, כְּדֹלָמִירִין (ב). דְּצִית תַּשְׁעָה קֶזַיִן חֲשׂוֹב לְהִיּוֹת נִקְרָא שְׂדֵה, אִזְּ אֵין מַחזִיר לוֹ מַעוֹת, אֲלָא הַמוֹכֵר נוֹטֵל אֶת הַקִּרְקַע שְׁלֹו. וְשִׁמְעִין מִמַּתְנִיתִין דְּשִׁנְעַת קֶזַיִן וּמַחֲלָה לְכוֹר שֶׁהוּא רוֹצֵעַ הֶקֶז לְכָל

סָאָה, הוּא מַחֲלָה. מִשְׁנַעַת קֶזַיִן וּמַחֲלָה עַד תַּשְׁעָה קֶזַיִן וְלֹא עַד זָכָלָל, יַעֲשֶׂה חֲשׂוֹן. תַּשְׁעָה קֶזַיִן אִזְּ יוֹתֵר, יַחזִיר קִרְקַע: וְלֹא אֶת הָרוֹבֵעַ. הִכִּי קֹאֲמֵר, הִכִּי לֹאֲמֵר יַעֲשֶׂה חֲשׂוֹן אִזְּ יוֹתֵר קִרְקַע, לֹא אֶת הַמוֹתֵר זָלַזַל הוּא מַחזִיר אֲלָא גַם כָּל הַשְּׁלִשִׁים רִצְעִיּוֹת שֶׁל צִית כּוֹר הִיתָרִים הוּא מַחזִיר, דְּכִיּוֹן דְּלִיכָא קִרְקַע חֲשׂוֹב צִין הַכָּל, לֹא מַחֲלִיל מִידִי: (ג) מוֹדָה בַּחבֵּל וְכוּ'. הָאוֹמֵר לַחֲזֵרוֹ שְׁמִי לַשּׁוֹנוֹת הַלָּלוּ הַסּוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה, מוֹדָה זָכָלָל דִּמְשַׁמַּע זָכָלָלָא, הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר דִּמְשַׁמַּע דֹּלָא קִפִּיד עַל מַעֵט פַּחוֹת אִזְּ יוֹתֵר, צִיטֵל לַשּׁוֹן אַחֲרוֹן שֶׁהוּא הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר, אֶת לַשּׁוֹן רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא מוֹדָה זָכָלָל, וְאִפִּילוֹ פִּיתַח רוֹצֵעַ לְסָאָה אִזְּ הוֹתֵיר רוֹצֵעַ לְסָאָה, הִגִּיעוּ:

יוֹתֵר מִכָּאֵן, יַעֲשֶׂה חֲשׂוֹן. מָה הוּא מַחֲזִיר לוֹ, מַעוֹת. וְאִם רָצָה, מַחֲזִיר לוֹ קִרְקַע. וְלָמָּה אָמְרוּ מַחֲזִיר לוֹ מַעוֹת, לִפְיוֹת פַּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר, שֶׁאִם שִׁיר בְּשִׁדָּה בֵּית תַּשְׁעָה קֶזַיִן וּבִגְנֵזָה בֵּית חֲצִי קָב, וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בֵּית רַבֵּעַ, מַחֲזִיר לוֹ אֶת הַקִּרְקַע. וְלֹא אֶת הָרַבֵּעַ בְּלִבָּד הוּא מַחֲזִיר, אֲלָא אֶת כָּל הַמוֹתֵר: גַּ מוֹדָה בַּחֲבֵל אֲנִי מוֹכֵר לָךְ הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר, בִּטֵּל הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר מוֹדָה בַּחֲבֵל. הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר מוֹדָה בַּחֲבֵל,

ביאור המשנה

ראויים לעבודה, על כן הדין הוא שמחזיר לו את הקרקע, ואינו חייב להחזיר לו דווקא כסף.

ממשיכה המשנה, וְלֹא אֶת הָרַבֵּעַ בְּלִבָּד הוּא מַחֲזִיר אֲלָא אֶת כָּל הַמוֹתֵר - באופן שאמרנו שיחזיר למוכר את הקרקע, כגון שהיו תשעה קבין בתוספת, אינו משיב לו רק את הנוסף על שבע וחצי קב אלא את כל התוספת על הבית כור משיב לו, שכיון שיש יחד שיעור חשוב של קרקע אינו מוחל כלום:

משנה ג

במשנה הקודמת שנינו שהמוכר לחבירו בית כור עפר, ואומר לו שימכור לו 'מדה בחבל', כלומר, מדה מדויקת, אם פיתח לו אפילו במעט, חייב המוכר להוסיף לו לשיעור בית כור, וכן אם הוסיף אפילו מעט, יחזיר. אבל אם אמר לו שמוכר לו בית כור 'הן חסר הן יתר', יש בזה מחילה עד שיוסיף או יפחית שיעור בית רובע לכל סאה. משנתינו דנה באופן שאמר שתי לשונות הסותרות זו את זו. וכן באופן שסימן את גבולות השדה:

המוכר לחבירו בית כור עפר, ואמר לו 'בית כור זה, מדה בחבל אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר' ונמצא שאמר בזה שתי לשונות סותרות, ש'מדה בחבל' היינו מדה מדויקת, שלא יחסיר ולא יותיר אפילו כל שהוא, והן חסר הן יתר' היינו אפילו אם יותיר או יחסיר עד שיעור של בית רובע לסאה. הדין הוא שֶׁבְּחֵל מִה שֶׁאֲמַר בְּסוֹף דְּבָרָיו 'הֵן חֲסֵר הֵן יוֹתֵר', אֶת מִה שֶׁאֲמַר בְּתַחֲלִיל 'מִדָּה בַּחֲבֵל', כִּי מִסְתַּבֵּר שֶׁחֲזַר בּוֹ מִתַּחֲלִיל דְּבָרָיו, וְרוֹצֵה שִׁיְהִיָּה הַמִּקָּח כְּמוֹ שְׁסִיִּים, וְדִינוּ שֶׁאִפִּילוֹ פִּיתַח עַד רוֹבֵעַ לְסָאָה אִזְּ הוֹתֵיר עַד רוֹבֵעַ לְסָאָה, הַמִּקָּח קָיִים.

אם אמר 'בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר, מדה בחבל', שגם בזה יש סתירה מתחילת דבריו

הרוויח בין אם הפסיד. והטעם, כי עד שיעור זה אדם מוכן למחול כשקונה בית סאה.

אבל אם יש בשדה תוספת שהיא יותר מכאן - מרובע לסאה, יַעֲשֶׂה הַלּוּקָח חֲשׂוֹן שֶׁל כָּל מִה שֶׁנּוֹסֵף עַל הַבֵּית כּוֹר, וְאִף הָרַבֵּעִים שֶׁנּוֹסְפוּ עַל כָּל סָאָה, וְסוֹכּוֹם זֶה חַיִּיב הַלּוּקָח לְמוֹכֵר.

המשנה דנה באופן התשלום של הלוקח:

מָה הוּא מַחֲזִיר לוֹ, מַעוֹת - הַלּוּקָח מַחזִיר לְמוֹכֵר אֶת שְׁוִי הַקִּרְקַע שֶׁנּוֹסֵף עַל הַבֵּית כּוֹר, וְלֹא אֶת הַקִּרְקַע עֲצָמָה, וּמַהֲטַעֵם שֶׁהַמִּשְׁנָה תִּבְאֵר בַּהֲמִשָּׁךְ. וְאִם רָצָה הַמוֹכֵר דּוּקָא אֶת מִה שֶׁהוֹסִיף לוֹ עַל בֵּית כּוֹר, הַדֵּין שֶׁהַלּוּקָח מַחֲזִיר לוֹ קִרְקַע. מִבְּאֵרֵת הַמִּשְׁנָה, הִרִי מַכִּיּוֹן שִׁסְכַּמּוּ עַל בֵּית כּוֹר וְקִיבֵל יוֹתֵר, הִיָּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת שִׁיחזִיר לוֹ אֶת הַקִּרְקַע, וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁמַּחֲזִיר לוֹ מַעוֹת - שְׁוִי הַקִּרְקַע, בְּשִׁבִּיל לִפְיוֹת פַּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר - שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַמוֹכֵר נִפְסֵד, שֶׁאִם יִקְבַּל חֲזוּרָה אֶת הַקִּרְקַע עֲצָמָה, וְהִיא קִטְנָה וְלֹא רֹאוּיָה לְכֻלּוֹם, נִמְצָא מִפְסִיד חֲלָקוֹ.

התנא כותב שאם יש בתוספת על הבית כור שיעור קרקע שאפשר לעבוד בה, אין המוכר יכול לומר שאינו רוצה לקבל את הקרקע חזרה אלא את מעותיה:

שֶׁאִם שִׁיר בְּשִׁדָּה - הוֹסִיף לוֹ בְּשִׁדָּה, גּוֹדֵל שֶׁל בֵּית תַּשְׁעָה קֶזַיִן, דִּהִינּוּ קָב וְחֲצִי יוֹתֵר מִרְבּוֹעַ לְסָאָה, וְכֵן בִּגְנֵזָה - אִם מִכֵּר גִּינָה בְּגוֹדֵל סָאָה וְהוֹסִיף לְלוקָח גּוֹדֵל שֶׁל בֵּית חֲצִי קָב לְדַעַת תֵּנָא קָמָא, וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא - וְלִפִּי דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁסּוֹכֵר לְעִנִּין חֲלוּקָת שׁוֹתֵפִין בְּגִינָה, שֶׁחֲלוּקִין אִף אִם יִהְיֶה לְכָל אֶחָד רֶק רוֹבֵעַ הַקָּב, אִם הוֹסִיף גּוֹדֵל שֶׁל בֵּית רַבֵּעַ הַקָּב, מַכִּיּוֹן שִׁשְׁעוּרִים אֲלוֹ

זה שלשים אמה מקום שמן שש חמשים דינרין, נוטלו המוכר, ונותן ללוקח שבעים אמה מן הגרוע בחמשים דינרין. ונפקא מינה, דרועה אדם בקצ עידיה משני קצין וזויריה, ואף על פי שדמי שניהן שוין: **חציה שבדרום אני מוכר לך.** אין שמין כל השדה כההיא דרישא, אלא שמין כמה שזה חצי השדה שצדדוס בין טוב וצין רע, וכנגד מה ששזה חציה שצדדוס נותן לו מוכר ללוקח בכל רוח שיראה מן הגרוע שיש לו, דיד לוקח על המחמונה, ושמא הכי קאמר ליה, מה ששזה חצי שצדדוס אני מוכר לך בקרקע שלי בכל מקום שאלה: **ומקבל ע"ז.** הלוקח, למת מקום בחצי שדה זו שקנה לעשות גדר, וחרין וצן חרין, תרווייהו אחורי הגדר מנחון, כדי שלא תהא חיה קופצת ונכנסת בשדה. דאי עביד חרין ולא עביד צן חרין, אידי דחרין רווח נכנסת בחוה וקופצת למעלה על שפתו השני,

דברי בן גנם. דסצירא ליה תפוס לשון אחרון, ופליגי רבנן עליה, ואמרי הלך אחר פחות שבלשונות, צין ראשון צין אחרון. דמספקא להו אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ונטל הלוקח כפחות שצשיעורין. והלכה כחכמים: **בסימניו ובמצריו.** אמר לו בית כור עפר אני מוכר לך בתוך הסימנים והמכרים האלה: **הי גרסינן פחות משותות הגיעו עד שותות ינבה.** והי פירושא, אם פיתח מן הבית כור שמת וכל שכן פחות משמות, הגיעו. אבל יותר על שמת ולמטה עד שמת ולא שמת בכלל, ינבה: **(ד) משמנין ביניהן.** רואין המקום השמן שצשדה זו ונטל אותו המוכר, דיד לוקח על המחמונה, וכנגדו נותן ללוקח מן המקום הגרוע כמו ששזה המקום השמן שנטל המוכר. דכי קאמר ליה חצי שדה אני מוכר לך, כדי דמי חצי שדה קאמר ליה. ואם היתה צת מאה אמה צמאה דינרין, ויש

ביאור המשנה

כיון שמכל מקום אמר לשון 'בית כור', ויש צורך שיהיה השיעור קרוב לבית כור:

משנה ד

משנתנו דנה במוכר חצי שדה לחבירו כיצד הם חולקים:

אדם **האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך**, ולא פירש איזה חצי, ויש בשדה חלקים יפים ושמינים וחלקים כחושים, הדין הוא **משמנין ביניהן** - שמין את החלק השמן שבשדה שיהיה שוה לדמי חצי השדה, ואותו חלק מקבל המוכר, והלוקח **נאמל חצי שדהו** - חצי דמי השדה, שמקבל את כל מה שנותר ממה ששמו למוכר. כלומר שאם השדה היא מאה אמה ושזה מאה דינרים, ויש בה חלק טוב ושמין שלושים אמה ששזה חמישים דינרים דמי חצי השדה, את חלק זה נוטל המוכר, והלוקח מקבל את השבעים אמה הכחושים שששים גם חמישים מנה.

ממשיך התנא, שהוא הדין אם אמר לו **חציה של הקרקע שנמצאת בצד דרום של השדה אני מוכר לך**, **משמנין ביניהן**, ונאמל הלוקח כשווי **חציה שבדרום** - שמין כמה שזה החצי שבצד דרום בין אם הוא שמן ובין אם הוא גרוע, וכפי שווי זה יתן לו המוכר לקונה מקרקע גרועה שיש לו במקום אחר [כיון שיד לוקח על התחתונה, ואפשר לפרש כוונת המוכר שכפי שווי החצי שלו בצד דרום יתן לו במקום אחר].

המשנה מביאה דין נוסף במוכר חצי שדה לחבירו, על מי מוטל להפסיד מחלוק כדי לעשות בו גדר לשה:

והוא - המוכר **מקבל ע"ז** לתת ללוקח בנוסף לחצי השדה, גם את **מקום הגדר** סביב שדהו, וכן את המקום

לסוף דבריו, גם בזה הדין הוא ש**בפ"ל** הדיבור **מ'מדה בקב"ל** שאמר בסוף, את מה שאמר בתחילת דבריו **הן חסר הן יתר**, ואם פיתח אפילו משהו יוסיף, ואם הותיר משהו, יחזיר. מסיים התנא, אלו הן **דברי רבי שמעון בן גנם**, שסובר תפוס לשון אחרון, ובגמרא מבואר שחכמים חולקים עליו ואומרים שהולכים אחר הפחות שבלשונות, משום שמסתפקים אם יש לתפוס לשון ראשון או לשון אחרון, וכיון שיש ספק, יד המוכר שהוא מוחזק על העליונה והקונה מפסיד. שאם נוסף אפילו משהו, חייב להחזיר למוכר, שהרי פירש 'מדה בחבל', ואילו אם חסר לו המוכר עד רובע לסאה, אין המוכר חייב להוסיף לו, שהרי אמר גם לשון **הן חסר הן יתר**.

אם אמר 'בית כור עפר אני מוכר לך, **בסימניו ובמצריו**' - בתוך הסימנים והגבולות הללו שאתה רואה, אם הותיר או חסר לו בשדה **פחות משותות** - פחות משישית מבית כור, **הגיעו עד שותות ינבה** - קיבל הלוקח את הקרקע כמות שהיא, ואינו יכול לתובעו שיוסיף לו קרקע. אבל אם חסר יותר משישית, כגון רבע בית כור או חמישית, **עד שותות, ינבה** - יחסיר הלוקח מהמעוט שעליו לשלם למוכר, כפי הערך שחיסר, ואם הוסיף לו המוכר קרקע יותר משישית, יחזיר הלוקח את מה שהוסיף בקרקע. ואף שכשמוכר לו 'בית כור עפר הן חסר הן יתר' שיעור הטעות הוא ברובע קב לסאה, שהוא שיעור קטן ביותר של אחד מתוך עשרים וארבע, מכל מקום כאן שיעור הטעות הוא גדול יותר, עד שישית, כיון שכשאמר לו 'בסימניו ובמצריו' היינו כפי שהוא רואהו בעיניו, והרי זה כאומר בפירוש שהוא מוכר לו שדה זו כמות שהיא, בין קטנה ובין גדולה, אמנם בהפרש של שישית צריך להחזיר,

רע"ב

ואי עזיד צן חריץ ולא עזיד חריץ, איידי דקטין קיימא

משניות

חריץ וכן חריץ. וכמה הוא חריץ, ששה טפחים. וכן חריץ, שלשה:

רע"ב

אשפתא וקפלא. וכמה צין חריץ לצין צן חריץ, טפח:

ביאור המשנה

של החריץ - חפירה סביב כל השדה, ושל הבן חריץ - חפירה קטנה נוספת בין החריץ לגדר, שהם נעשים לגדור מפני חיות. וטעם הדבר, כיון שהמוכר חצי שדה לחבירו

מקבל עליו לתת לו כל צרכי השדה. וכמה הוא רוחבו של חריץ, ששה טפחים, והרוחב של בן חריץ הוא שלשה טפחים:

ביאור הגמרא

גמרא (ב"ב קז-קח).

ביאור הגמרא

שנינו במשנה שאדם האומר לחבירו 'חצי שדה אני מוכר לך', ולא פירש איזה חצי, ויש בשדה חלקים יפים ושמנים וחלקים כחוששים, הדין הוא שמשמנין ביניהן. הגמרא מבארת דין זה.

פירש ואמר שיקבל חצי שבדרום ולא בכל השדה, ואם כן יקבל חצי בדרום בין הוא ובין הוא כחוש, כי זה מה שפירש לו, אלא על כרחך אומרים שכוונת המוכר כשאומר 'חציה שבדרום' הוא אלא - שכפי השווי של חצי השדה שבדרום, יקבל

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מה שנינו שהמוכר חצי שדה לחבירו, נוטל הלוקח חצי שדהו, הכוונה שהמוכר נוטל לעצמו את החלק הטוב שבשדה, והלוקח נוטל פחות שבו - מקבל את החלק היותר גרוע בשדה לפי שווי של חצי השדה. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כיצד ניתן לפרש שאינם חולקים ממש חצי בכל חלק בשדה, והוא אנו משמנין ביניהן תנן - והלא שנינו במשנתנו 'משמנין ביניהן', שמשמעותו שכל אחד מקבל חצי בשומן של השדה, ואם כן מגיע גם ללוקח חלק בשבח השדה כמו למוכר. אמר רבי יוחנן לרבי חייא בר אבא, אדאכילת בפנייתא - כשאתה היית אוכל תמרים ועידנת את עצמך בבבלי, תרגימנא - פירשנו את הרישא של המשנה מסיפא של המשנה, דקתני - שכתוב בסיפא, שאם אומר לו 'חציה בדרום אני מוכר לך', הדין הוא גם שמשמנין ביניהן, והלוקח נוטל חציה בדרום, ואם כדברך שלשון 'חצי שדה אני מוכר' משמע שחולקים ממש חצי שדה ללוקח ולמוכר, אמאי משמנין ביניהן שביאורו לדברך שחולקים ביניהם החלק השמן והטוב שבשדה, והוא 'חציה בדרום אני מוכר לך' אמר רבי, וכאן הרי

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, לוקח נוטל פחות שבו. אמר רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן, והא אנו משמנין ביניהן תנן. אמר רבי, אדאכילת בפנייתא בבבלי תרגימנא מסיפא, דקתני סיפא, חציה בדרום אני מוכר לך, משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום. ואמאי משמנין ביניהן, והוא חציה בדרום אמר רבי, אלא לדמי, הכי נמי לדמי:

מקביל עליו מקום גדר כו': תאנא, חריץ מבחוץ וכן חריץ מבפנים, וזה וזה אחורי גדר, כדי שלא תהא חיה קופצת. רשב"ם: לוקח נוטל פחות. יד הלוקח על הממחנה, לפיכך נותן המוכר ללוקח המקום הגרוע שזאמו שדה דלמא דמי חצי השדה אמר לו, לפיכך נוטל מן הכחוש יותר מן החצי כדי דמי חצי השדה כדמפרש לקמיה וכו': והאנו משמנין ביניהן תנן. דמשמע יד שניהן שזה וכו': אדאכילת בפנייתא. תמרים צנצל שהיית מעדן עמך ולא היית עוסק בתורה, ומקנתו היה: תרגימנא. לרישא מסיפא: אמאי משמנין ביניהן. כלומר אם כדברך כן הוא, דחצי שדה אני מוכר לך ממש הוא, למה משמנין, ימחשו קו המדה ויטול הלוקח חצי דרום הן כחוש הן יפה וכו': כדי שלא תהא חיה קופצת. על הגדר, אינטריך חריץ וכן חריץ:

מהגדר, וכן חריץ עושים אותו מבפנים - כלומר בין החריץ לגדר, וזה וזה - החריץ והבן חריץ מקומם הוא מאחורי הגדר בצד שמחוץ לשדה, והצורך שעושים אותם הוא כדי שלא תהא חיה קופצת על הגדר ונכנסת לשדה.

ביאור הגמרא

גמרא

ביאור הגמרא

חריץ שהוא צר ואין החיה יכולה לקפוץ מתוכו, ולא לעביר חריץ. משיבה הגמרא, אידי דקטין - משום שהבן חריץ רוחבו צר, ממילא קיימא אשפתיה וקפצה - עומדת החיה על שפת החריץ, וקופצת מעל הגדר.

הגמרא חוזרת לדברי הברייתא, ומביאה את סיום דבריה:

מבררת הברייתא, וקמה רוחב קרקע יש בין חריץ לבין הגדר. משיבה הברייתא, טפח:

ולעביר חריץ, ולא לעביר בן חריץ. אידי דרווח, קיימא בגויה וקפצה. ולעביר בן חריץ, ולא לעביר חריץ. אידי דקטין, קיימא אשפתיה וקפצה. וכמה בין חריץ לבן חריץ, טפח:

רשב"ם: ולעביר חריץ. להשתא נמי לא קפלה שהחריץ ממחיקה מן הגדר: אידי דרווח. ששה טפחים נכנסת לתוכו ונמשכת מעט לאחוריה וקופצת: קיימא אשפתיה. החלוטה: הכי גרסין כמה בין חריץ לבין חריץ טפח. ומסקנא דברייתא הוא (א"ה, עין צפירוש רש"ס צלוקר):

ביאור הזוהר

זוהר (ח"ג מט:)

ביאור הזוהר

מידת הדין, וישירי נהירו דרחמי על כלא - וישרה אור הרחמים על הכל, ובגין כך - ולכן מי שנטמא בצרעת המורה שיש מידת הדין בעולם, נאמר לו 'והובא אל הפה' שימתיק את המידת הדין, ויפתח את האור והחסד העליון וישרה מדת הרחמים, ובכך יתרפא מצרעתו.

במאמר זה מובאר שהנגעים באים משנסתם אור השפע והחסדים העליונים, ולכן המצורע צריך לבוא אל הכהן שבעבודתו פותח את כל צינורות השפע, וממתיק את הדינים, ואז נרפא המצורע מצרעתו. אמר רבי יצחק, הכי תנינן - כך למדנו על הפסוק 'נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל הפה' (ויקרא יג ט), ומפרש 'נגע' הוא דינא תקיפא שריא בעלמא. 'צרעת', סגירו, כמה דאת אמר, סגירו דנהורא עלאה, סגירו דטיבו עלאה, דלא נחית לעלמא. 'פי תהיה באדם', באדם סתם. 'והובא אל הפה', דא פהן דלתתא, דהוא אתתתן למפתח ההוא סגירו, ולא דלקא בוצינין דישתכחו על ידי ברכאן לעילא ולתתא, ויתעבר ויסתלק ההוא נגע, וישירי נהירו דרחמי על כלא, ובגין כך 'והובא אל הפה'.

אמר רבי אבא, חמינא לאינהו בני עלמא, דלא משגחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון, כתיב בהו בישראל (ויקרא כ כד), 'אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות

במאמר זה מובאר שהנגעים באים משנסתם אור השפע והחסדים העליונים, ולכן המצורע צריך לבוא אל הכהן שבעבודתו פותח את כל צינורות השפע, וממתיק את הדינים, ואז נרפא המצורע מצרעתו. אמר רבי יצחק, הכי תנינן - כך למדנו על הפסוק

'נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל הפה' (ויקרא יג ט), ומפרש 'נגע' הוא דינא תקיפא שריא בעלמא. 'צרעת', סגירו, כמה דאת אמר, סגירו דנהורא עלאה, סגירו דטיבו עלאה, דלא נחית לעלמא. 'פי תהיה באדם', באדם סתם. 'והובא אל הפה', דא פהן דלתתא, דהוא אתתתן למפתח ההוא סגירו, ולא דלקא בוצינין דישתכחו על ידי ברכאן לעילא ולתתא, ויתעבר ויסתלק ההוא נגע, וישירי נהירו דרחמי על כלא, ובגין כך 'והובא אל הפה'.

אמר רבי אבא, חמינא לאינהו בני עלמא, דלא משגחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון, כתיב בהו בישראל (ויקרא כ כד), 'אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות

נגעים שמעז הטומאה וניכרים בחופפתם שהקב"ה מואס בהם, עד שייכו להיטיב מעשיהם כראוי ואז מתברכים מהקב"ה.

אמר רבי אבא, חמינא לאינהו בני עלמא דלא משגחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון - אני רואה בבני העולם שאינם מתבוננים ואינם יודעים בכבוד בוראם, כי כתיב בהו - נאמר בהם בעם ישראל (ויקרא כ כד, ט) 'אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות

ביאור הוזהר

זוהר

ביאור הוזהר

ל', וכתוב (ש פסוק ו) 'והתקדשתם והייתם קדושים פי קדוש אני יהוה, אבל אי אינו מתרחקן אן הוא קדושה דלהון - אם הם מתרחקים מהקב"ה היכן היא קדושתם, הא רעותא דלהון אתרחקת מניה - הרי

רצונם ומחשבתם מתרחקת מהקב"ה, וקרא אכריו - והפסוק מכריו ואמר לעם ישראל (תהלים לג ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין, והרי במה אתפרשן בני נשא - במה מובדלים בני אדם מסוס ופרד, רק בקדושה דגרימיהו - בזה שמקדשים עצמם, לאשתבחה שלימין ורשימין מכלא - להיות שלמים ומסומנים וניכרים בקדושתם מכל האומות, כי מותר האדם מן הבהמה הוא בקדושתו בכבישת התאוה, והאומות הולכים בשרירות לבם ועושים מעשה בהמה, ועם ישראל מובדלים מהם בקדושתם.

ועל דא - וכיון שעם ישראל צריך להיות גוי קדוש לכן זיווגא דבני נשא הוא בזמנין ידיען לכיוונא רעותא לאתדבקה ביה - זיווגם של האנשים הוא בזמנים מסוימים שבהם יכולים לכוון דעתם ורצונם להדבק בקדושא בריך הוא, כלומר בזמן שיש יחודים למעלה או הוא זמן הזיווג למטה, ובמחשבה וכוונה טובה יכולים להדבק בהקב"ה, והא אתערב - וכבר נתעוררו בזה לפרש את הזמן המסוגל, שהוא בפלגות ליליא - בחצות הלילה שאז קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן - נכנס בגן עדן, לאשתעשעא עם

צדיקניא - [נשמות הצדיקים], ובגנת ישראל - [השכינה הקדושה] משבחת ליה קודשא בריך הוא, והיא שענתא דרעותא לאתדבקה ביה - ואז הוא עת רצון להדבק בהקב"ה בכוונה ראויה בקדושת הזיווג.

ל', וכתוב (ש פסוק ו) 'והתקדשתם והייתם קדושים פי קדוש אני יהוה, אי אינו מתרחקן, אן הוא קדושה דלהון, הא רעותא דלהון אתרחקת מניה, וקרא אכריו ואמר (תהלים לג ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין, במה אתפרשן בני נשא מסוס ופרד, בקדושה דגרימיהו, לאשתבחה שלימין ורשימין מכלא.

ועל דא זיווגא דבני נשא הוא בזמנין ידיען, לכיוונא רעותא לאתדבקה ביה בקודשא בריך הוא, והא אתערב, בפלגות ליליא קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקניא, ובגנת ישראל משבחת ליה לקודשא בריך הוא, והיא שענתא דרעותא לאתדבקה ביה.

והבריאי דמשתדלי באורייתא, משתתפי בה בכנסת ישראל, לשבחה למלכא קדישא, ואתעסקן באורייתא, שאר בני נשא פדין עידן רעותא לאתקדשא בקדושה דקודשא בריך הוא, ולכיוונא רעותא לאתדבקה ביה, ואינון חבריאי דמשתדלי באורייתא זיווגא דלהון בשעתא דזיווגא אחרא אשתבח, והאי משבת לשבת לכיוונא רעותא לאתדבקה ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל, דהוא עידן רעותא דמתברכן פלא עלאי ותתאי.

אי בני נשא אתרחקו מניה, ועבדן כבעירי, אן הוא קדושה דילהון, לאשתבחה קדישין, אן אינון נפשאן קדישין דמשכן מעילא, ושלמה מלכא צווח ואמר (משלי יט ז) 'גם בלא דעת נפש לא טוב,

והבריאי דמשתדלי באורייתא - והחברים - [התלמידי חכמים] העוסקים בתורה, משתתפי בה בכנסת ישראל לשבחה למלכא קדישא, ואתעסקן באורייתא - משתתפים עם השכינה לשבח את המלך

הקדוש ב"ה ועוסקים בתורה, מחצות הלילה ואילך, אבל שאר בני נשא - [אדם] שאינם תלמידי חכמים פדין עידן רעותא לאתקדשא - כעת [מחצות הלילה ואילך] הוא עת רצון להתקדש בקדושה דקודשא בריך הוא בזיווגם, ולכיוונא רעותא לאתדבקה ביה - ולכוון רצונם להתדבק בהקב"ה שאצלו הוא עת רצון, ואינון חבריאי דמשתדלי באורייתא זיווגא דלהון בשעתא דזיווגא אחרא אשתבח - והתלמידי חכמים העוסקים בתורה עונתם הוא בזמן שיש יחוד למעלה, והאי

- [זוהר] משבת לשבת כדי לכיוונא רעותא לאתדבקה ביה - לכוון רצונם להדבק בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל, כלומר ביחוד קוב"ה ושכינתיה שיש בשבת, דהוא עידן רעותא דמתברכן פלא עלאי ותתאי - מפני שאז הוא עת רצון שמתברכים כל העליונים והתחתונים.

אבל אי בני נשא אתרחקו מניה - אם בני אדם מתרחקים מהקב"ה, ועבדן כבעירי - ועושים תאוותם כבהמות, אן הוא קדושה דילהון לאשתבחה קדישין - היכן היא קדושתם שיהיו קדושים, כאמור 'והתקדשתם והייתם

קדושים', אן אינון נפשאן קדישין דמשכן מעילא - היכן הם הנשמות הקדושות הנמשכים מלמעלה למתקדשים בזיווגם, ושלמה מלכא - [המלך] צווח ואמר עליהם (משלי יט ז) 'גם בלא דעת נפש לא טוב,

ומפרש **גם בלא דעת'**, מאן [מי] הוא דעת שעליו אמר הפסוק על האנשים שהם בלא דעת, ומפרש דא [זהו] קודשא בריך הוא, וההולכים בתאות ליבם ואינם מתדבקים בהקב"ה הם 'בלא דעת' כלומר בלא הקב"ה, ומה שנאמר **נפש לא טוב'**, דא [זה] הוא **נפש** [-הנשמה], **דאינון משיכין בעובדיהו** - שהם ממושיכים לבניהם במעשיהם, והנשמה ההיא הוא **לא טוב'**, דהא [-מפני] ש**מסטרא אחרא אתמשכאן עלייהו** נפשטא דלאו איהו טוב - מצד הטומאה נמשך להם נשמה שאינה טובה, ושולט בהם יצר הרע, בגין דלא מכווני לבייהו - מפני שאין מכוונים לבם לקודשא בריך הוא אלא לתאותם.

מאן דאתקליט - מי שמתחמם ביצר הרע בזיווגו, בלא רעותא וכוונה דלכא - בלי שתהיה רצון לבו וכוונתו לקודשא בריך הוא, אז מסטרא דיצר הרע אתמשך עליה נפשא דלאו איהי טוב - מצד היצר הרע נמשך עליהם נשמה

שאינה טובה, דהא הוא דכתיב **לא טוב נפש לא טוב**, דא הוא נפש, ומפרש מאן דאיהו [-מי שהוא] אץ ברגלים [-ממחר] ודחי שעתא בלא רעותא קדישא - ודחוק את השעה ואינו ממתין לעת רצון להזדווג בקדושה [אחר חצות הלילה, או בליל שבת קודש] הרי הוא 'חוטא', כי חוטא ודאי, בבלא [-בהכל], שהולך אחר תאותו כבהמה, וממשיך נשמה מצד הטומאה לבניו. ויעל דא - ומפני שאין מתקדשים בזיווג כראוי שריין מכתשין בישין בכני נשא - באים נגעים על בני אדם, ואסחידו באנפיהו בנציפותא דיצהון - והנגעים מעידים בפניהם על חציפותם ועזותם, לאחזא [-להורות] דהא קודשא בריך הוא מאיס בהו [-בהם], ולאו דעתיה בהון - ואין דעתו נוחה מהם, עד דאינון זכאן ומכשראן עובדיהו כמלקדמין - עד שיעשו תשובה וייטבו מעשיהם כמקודם, ומתברכן - ואז הם מתברכים (פ' ומתדכא).

גם בלא דעת', מאן הוא דעת, דא קודשא בריך הוא. **נפש לא טוב'**, דא הוא נפש, דאינון משיכין בעובדיהו. **לא טוב'**, דהא מסטרא אחרא אתמשכאן עלייהו נפשטא דלאו איהו טוב, בגין דלא מכווני לבייהו לקודשא בריך הוא.

מאן דאתקליט ביצר הרע, בלא רעותא וכוונה דלכא לקודשא בריך הוא, מסטרא דיצר הרע אתמשך עליה נפשא דלאו איהי טוב, דהא הוא דכתיב 'גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא', מאן דאיהו אץ ברגלים ודחי שעתא בלא רעותא קדישא. 'חוטא', חוטא ודאי, בכלא.

ועל דא שריין מכתשין בישין בכני נשא, ואסחידו באנפיהו בנציפותא דילהון, לאחזא דהא קודשא בריך הוא מאיס בהו, ולאו דעתיה בהון, עד דאינון זכאן ומכשראן עובדיהו כמלקדמין, ומתברכן (פ' ומתדכא).

ומתברכן - ואז הם מתברכים (פ' ומתדכא).

יוסף לחק

מבוארת

קרבן שעשו ביום את העבודות המתירות אותו בהקטרה ובאכילה, לכתחילה יש להקטיר את אימוריו ואיבריו מבעוד יום, ובדיעבד אפשר להקטירים גם בלילה עד עלות השחר, אך חכמים עשו הרחקה וגזרו להקטירים רק עד חצות הלילה, כדי שלא יבואו להקטירים גם אחרי עמוד השחר.

אין מקריבים את הקרבנות אלא ביום, ואין זורקים את הדם אלא ביום השחיטה

א כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום, שנאמר (ויקרא ז לח) 'ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם, ומתיבת ביום' משמע שעבודות הקרבן נעשות רק ביום ולא

הלכה

מבוא

נאמר בתורה (ויקרא ז לח) 'זאת התורה וגו', אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' וגו', ומתיבת 'ביום' למדו בגמרא (מגילה כ.) שעבודות הקרבנות נעשים רק ביום.

זריקת דם הזבח על גבי המזבח צריכה להיות ביום שחיטת הקרבן בלבד, ולאחר שקיעת החמה של אותו יום נפסל הדם מלהיזרק, ובגמרא (זבחים נו.) למדו זאת מהכתוב (שם פסוק טז) 'ביום הקריבו את זבחו', שדווקא ביום הזביחה [שחיטה] אתה מקריב [זריקת הדם].

הלכה

מבוארת

בַּלִּילָה, וְלִפְיֶכָּה אֵין שׁוֹחֲטִין זְבָחִים אֲלָא בַּיּוֹם. וְכֵן אֵין זוֹרְקִין אֶת הַדָּמִים שֶׁל הַקֶּרֶבֶן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ אֲלָא בַּיּוֹם הַשְּׁחִיטָה שְׁלוֹ, וְלֹא בְיוֹם הַמַּחֲרַת, שֶׁנֶּאֱמָר (שם פסוק טז) 'בַּיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת זִבְחֹ' וּמִשְׁמַע שְׁדוּקָא בַּיּוֹם הַזִּבְיָחָה - בְּיוֹם שְׁחִיטַת הַזֶּבֶחַ תִּהְיֶה הַהֲקָרְבָּה - זְרִיקַת הַדָּם, וְכִיּוֹן שִׁשְׁקָעָה הַחֲמָה שֶׁל יוֹם הַשְּׁחִיטָה נִפְסַל תָּדָם מִזְרִיקָה:

הַיִּמּוּרִים נִקְטְרִים גַּם בְּלִילָה בְּכָל קֶרֶבֶן שֶׁקָּרְבוּ מִתִּירֵי בַּיּוֹם, כְּלוּמֹר, שֶׁנַּעֲשׂוּ מִבְּעוֹד יוֹם הַעֲבוּדוֹת הַמִּתִּירוֹת אוֹתוֹ לַהֲקַטְרָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֵאכּוֹל אֶת בָּשָׂרוֹ לִכְהֻנִּים, מִעֲלִין אוֹתוֹ - אִפְשָׁר לַהֲקַטֵּיר אוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל הַלֵּילָה, וְכִיּוֹד אִמּוֹר דִּין זֶה, כְּגוֹן זְבָחִים הַנֶּאֱכָלִים שֶׁנִּזְרַק דָּמָם בַּיּוֹם וְהוֹתָרוּ עַל יְדֵי כֹךְ לַהֲקַטְרָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, מִקְטִירִין אֶת אֲמִוְרֵיהֶן [הַאיִבְרִים הָאֲמִוּרִים בַּתּוֹרָה לַהֲקַטֵּירָם עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ] בַּלִּילָה עַד שִׁנְעֵלָה עֲמוּד הַשֹּׁחַר, וְכֵן אִיבְרִי

הַמִּזְבֵּחַ] בַּלִּילָה עַד שִׁנְעֵלָה עֲמוּד הַשֹּׁחַר, וְכֵן אִיבְרִי

בַּלִּילָה, לִפְיֶכָּה אֵין שׁוֹחֲטִין זְבָחִים אֲלָא בַּיּוֹם. וְכֵן אֵין זוֹרְקִין דָּמִים אֲלָא בַּיּוֹם הַשְּׁחִיטָה, שֶׁנֶּאֱמָר (שם פסוק טז) 'בַּיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת זִבְחֹ' בַּיּוֹם הַזִּבְיָחָה תִּהְיֶה הַהֲקָרְבָּה, וְכִיּוֹן שִׁשְׁקָעָה הַחֲמָה נִפְסַל הַדָּם:

בְּכָל שֶׁקָּרְבוּ מִתִּירֵי בַּיּוֹם, מִעֲלִין אוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה, כִּיּוֹד, זְבָחִים שֶׁנִּזְרַק דָּמָם בַּיּוֹם, מִקְטִירִין אֲמִוְרֵיהֶן בַּלִּילָה עַד שִׁנְעֵלָה עֲמוּד הַשֹּׁחַר, וְכֵן אִיבְרִי הַעֲזוֹלֹת מִקְטִירִין אוֹתָן בַּלִּילָה עַד שִׁנְעֵלָה עֲמוּד הַשֹּׁחַר, וְכִיּוֹד לְהַרְחִיק מִן הַפְּשִׁיעָה אֲמָרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין מִקְטִירִין הָאֲמִוּרִין וְאִיבְרִי הַעֲזוֹלָה אֲלָא עַד חֲצוֹת הַלֵּילָה:

ג. אִם עַל פִּי שְׁמַתָּר לַהֲקַטֵּיר אֲמִוּרִין וְאִיבְרִים בַּלִּילָה, אֵין מֵאֲחֲרִין אוֹתָן לְדַעַת, אֲלָא מִשְׁתַּדְּלִין לַהֲקַטֵּיר הַכָּל בַּיּוֹם, חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָהּ, שֶׁהִרִי הַקָּטֹר אֲמִוּרִין וְאִיבְרִים אִם עַל פִּי שְׁכָשְׁרִים בַּלִּילָה, דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת בְּזִמְנָן, וְאֵין מֵאֲחֲרִין אוֹתָן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

ג. שֶׁם הַלְכָה ג. ב. שֶׁם הַלְכָה ב. מֵאֲחֲרִין אוֹתָן לַהֲקַטֵּיר לְכַתְחִילָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

הַעֲזוֹלֹת שֶׁנִּזְרַק דָּמָם מִבְּעוֹד יוֹם מִקְטִירִין אוֹתָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ בַּלִּילָה עַד שִׁנְעֵלָה עֲמוּד הַשֹּׁחַר. וְאִמְנֵם בְּכִרִי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הַפְּשִׁיעָה, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא שֶׁהָאִמּוּרִים יִשְׂרְפוּ לֵאחֹר עֲלוֹת הַשֹּׁחַר, אֲמָרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין מִקְטִירִין אֶת הָאֲמִוּרִין וְאִיבְרִי הַעֲזוֹלָה אֲלָא עַד חֲצוֹת הַלֵּילָה כְּלָבָד:

לְכַתְחִילָה אֵין מִקְטִירִים אֶת הָאִמּוּרִים בְּלִילָה ג. אִם עַל פִּי שְׁמַתָּר לַהֲקַטֵּיר אֲמִוּרִין וְאִיבְרִים בַּלִּילָה [כִּפִּי שֶׁהִתְבָּאָר לַעֲלִיל], אֵין מֵאֲחֲרִין לַהֲקַטֵּיר אוֹתָן בְּלִילָה לְדַעַת [-בְּמַתְכוּן], אֲלָא מִשְׁתַּדְּלִין לְכַתְחִילָה לַהֲקַטֵּיר הַכָּל בַּיּוֹם, הוּאִיל וְחִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָהּ, שֶׁהִרִי הַקָּטֹר אֲמִוּרִין וְאִיבְרִים שֶׁל קֶרֶבֶנוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ בַּשַּׁבָּת אִם עַל פִּי שְׁכָשְׁרִים בַּלִּילָה וְאִפְשָׁר לַהֲקַטֵּירָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִכָּל מָקוֹם הֵם דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת וּמִקְטִירִים אוֹתָם בְּזִמְנָן - בַּשַּׁבָּת, וְאֵין מֵאֲחֲרִין אוֹתָן לַהֲקַטֵּיר לְכַתְחִילָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

.....

ביאור מוסר

(שערי תשובה לרבינו יונה, שער א' י)

מוסר

עֲקָר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַתְּרֻטָה, יִבִּין לָבוֹד כִּי רַע וְמָר עֲזָבוּ אֶת ה', וְיִשִּׁים אֶל לְבוֹד כִּי יֵשׁ עֲנָשׁ וְנֶקֶם וְשִׁלָּם עַל הָעוֹן, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמָר (דברים לז לא) 'לִי נֶקֶם וְשִׁלָּם'. וְנֶאֱמָר (איוב יט כט) 'גִּירוֹ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֲמָה עֲנוֹת חֶרֶב'. וְיִתְהַרֵט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, וְיֹאמַר בְּלָבָד מָה עָשִׂיתִי אִיךָ לֹא הָיָה פֶּחַד אֱלֹהִים לִנְגַד עֵינַי, וְלֹא יִגְרָתִי מִתּוֹכָחוֹת עַל עוֹן וּמִן הַשְּׁפָטִים הָרָעִים. כִּי רַבִּים מְכַאֲבִים לְרָשָׁע, לֹא חֲמָלְתִי עַל גּוֹפִי וְלֹא חָסָה עֵינִי עָלָיו מִשְׁחַתּוֹ מִפְּנֵי הַנָּאֵת רָגַע אַחַד, וְנִמְשַׁלְתִּי לֹאִישׁ שִׁיגוֹל וְיִחְמָס וְיֹאכַל וְיִשְׁבַּע, וְיִודַע כִּי אַחֲרֵי אֲכָלָה

יִבּוֹאֵר שֶׁהַתְּשׁוּבָה הִיא הַתְּרֻטָה עַל מַעֲשָׂיו, וְכִמְעָה עָלָיו לְהַתְּבוֹן כְּשֶׁמִּתְהַרֵט וְשֶׁב בַּתְּשׁוּבָה עֲקָר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַתְּרֻטָה עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, שִׁיבִין לָבוֹד כִּי רַע וְמָר עֲזָבוּ אֶת ה' שֶׁעַל יְדֵי חֲטָאוֹ נִתְרַחַק מִהֶבְרָה, וְיִשִּׁים אֶל לָבוֹד כִּי יֵשׁ עֲנָשׁ - יִסּוּרֵי עוֹנָשׁ וְנֶקֶם - יִסּוּרֵי נֶקֶם וְשִׁלָּם יִסּוּרִים שֶׁמְכַפְּרִים עַל הָעוֹן, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמָר (דברים לז לא) 'לִי נֶקֶם וְשִׁלָּם', וְנֶאֱמָר (איוב יט כט) 'גִּירוֹ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֲמָה עֲנוֹת חֶרֶב' שֶׁעַל יְדֵי הָעוֹנוֹת בֹּא חֶרֶב, וְיִתְהַרֵט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְיֹאמַר בְּלָבָד מָה עָשִׂיתִי, אִיךָ לֹא הָיָה פֶּחַד אֱלֹהִים לִנְגַד עֵינִי וְחֲטָאִיתִי לֹלֵא מוֹרָא מִה', וְלֹא יִגְרָתִי מִתּוֹכָחוֹת עַל עוֹן - לֹא פִיחֲרִיתִי מִהַתּוֹכָחוֹת שֶׁלֹּא לְחֻטָּא, וּמִן הַשְּׁפָטִים הָרָעִים שְׂבָאִים עַל חֲטוּטָא, כִּי רַבִּים מְכַאֲבִים לְרָשָׁע וְלֹא יִרְאֵתִי מִהֶם, וְלֹא חֲמָלְתִי עַל גּוֹפִי שֶׁלֹּא יַעֲנֹשׁ בְּגִלּוֹל חֲטָאִי, וְלֹא חָסָה עֵינִי מִשְׁחַתּוֹ מִפְּנֵי הַנָּאֵת רָגַע אַחַד שֶׁבִּשְׁבִּיל הַנָּאֵת הָעֲבִירָה הַשְּׁחַתְתִּי אֶת גּוֹפִי וְנִמְשַׁלְתִּי לֹאִישׁ שִׁיגוֹל וְיִחְמָס וְיֹאכַל וְיִשְׁבַּע, וְיִודַע כִּי אַחֲרֵי אֲכָלָה

מוסר

ביאור מוסר

ואחרי שְׁתֵּה יִגְרַם הַשּׁוֹפֵט בְּחֶצֶץ שְׁנָיו. כְּעֵנָן שְׁנֵאֲמָר (משלי כ י) 'עָרֵב לְאִישׁ לֶחֶם שָׂקָר וְאַחַר יִמְלֹא פִּיהוּ חֶצֶץ'. וְרָעָה מִזֹּאת כִּי הִיִּיתִי עַל הַנֶּפֶשׁ הַיְקָרָה אֲכֹרִי וְנִטְמָאָה בְּגִלּוּלֵי יָצְרִי, וְמָה הוֹעִילָה בְּכָל קִנְיָנִיהָ אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ. וְאִיךָ הִחְלַפְתִּי בְּעוֹלָם חוֹלָף עוֹלָם עוֹמֵד לְעַד לְעוֹלָם. אִיךָ נִמְשַׁלְתִּי בְּבִהְמוֹת נְדָמִיתִי, וְהִלַּכְתִּי אַחֲרֵי יָצְרִי כְּסוֹס כְּפָרָד אֵין הִבִּין וְחֻעִיתִי מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶל. וְהִנֵּה הַבּוֹרָא נִפְחַ בְּאָפִי נִשְׁמַת חַיִּים חֲכָמָה לֵב וְטוֹבָת שָׁכַל, לְהַפְרִיז וּלְיִרְאָה מִלְּפָנָיו, וּלְמַשֵּׁל בְּגוֹף וְכָל תּוֹלְדוֹתָיו כְּאִשֶּׁר הַמְּשִׁילָה עַל שָׂאָר בְּעַלֵּי חַיִּים שְׂאִינִם מְדַבְּרִים, מֵאֲשֶׁר יִקְרָה בְּעֵינָיו נִכְבְּדָה. וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר בְּעֵבֹר זֹאת נִבְרָאתִי וַיְהִי בִּי הַפֶּךָ מִזֶּה לָמָּה לִּי חַיִּים, כְּעֵנָן שְׁנֵאֲמָר (משלי כא טו) 'אָדָם תּוֹעָה מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶל בִּקְהָל רְפָאִים יִנּוּחַ', וְעוֹד כִּי כְּמִשְׁפֵּט הַבְּהֵמָה לֹא עֲשִׂיתִי אֲבָל שִׁפְלִיתִי מִמֶּנָּה, כִּי יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ וְחִמּוֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו וְאֵנִי לֹא יָדַעְתִּי וְלֹא הִתְבּוֹנַנְתִּי, וְשִׁלַּחְתִּי נִפְשִׁי לַחֲפָשִׁי מְאֹדוֹנִיָּה, טַעַמְתִּי צוּפִי וְנִשְׁתִּיתִי סוּפִי וְגִזְלִיתִי וְחִמְסָתִי וְעַל דֵּל בּוֹסְסָתִי, וְלֹא זָכַרְתִּי יוֹם הַמּוֹת אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאִיר לִפְנֵי נִשְׁמָתִי בִּלְתִּי אִם גּוֹיֹתִי וְאֶדְמָתִי. וְהֵעֵנָן הִזָּה אֲשֶׁר בְּאֲרֹנִי, הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יִרְמְיָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (ירמיה ס ו) 'אֵין אִישׁ נָחֵם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מָה עָשִׂיתִי':

תאוותיו ראוי שינוח בין המתים, כי האדם נברא לעבוד את בוראו. ועוד יש לו להתבונן כי כְּמִשְׁפֵּט הַבְּהֵמָה לֹא עֲשִׂיתִי אֲבָל שִׁפְלִיתִי מִמֶּנָּה, כִּי עַל הַבְּהֵמָה נֵאֱמָר (ישעיה א ב) 'יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ וְחִמּוֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו', וְאֵנִי גֵרֹעַ הִיִּיתִי מִהַבְּהֵמָה כִּי לֹא יָדַעְתִּי וְלֹא הִתְבּוֹנַנְתִּי לִדְעַת אֶת אֲדוֹנִי וְבוֹרְאִי, וְשִׁלַּחְתִּי נִפְשִׁי לַחֲפָשִׁי מְאֹדוֹנִיָּה שְׂאִינָה מְשׁוֹעֲבֶדֶת לִאֲדוֹנֶיהָ הוּא הַקֶּבֶ"ה, כִּי אֲנִי טַעַמְתִּי צוּפִי - שְׁנֵהֵנִי מִהַחֲסָא וְנִשְׁתִּיתִי סוּפִי - וְשִׁכַּחְתִּי אֶת סוּפִי שְׁעָלִי לַתֵּת דִּין וְחִשְׁבוֹן לִפְנֵי הַקֶּבֶ"ה, וְגִזְלִיתִי וְחִמְסָתִי וְעַל דֵּל הֵעֵנִי בּוֹסְסָתִי - דִּרְכָתִי. וְעוֹד יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בְּזִכְרוֹן יוֹם הַמִּיתָה, אֲךָ אֲנִי וְלֹא זָכַרְתִּי יוֹם הַמּוֹת, אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאִיר לִפְנֵי נִשְׁמָתִי בִּלְתִּי אִם גּוֹיֹתִי וְאֶדְמָתִי - שְׂאֵחַר שִׁמּוֹת יִשְׁאָרוּ רַק גּוֹפוֹ וְאִדְמַת מְקוֹם קִבְרוֹ. וְהֵעֵנָן הִזָּה אֲשֶׁר בְּאֲרֹנִי הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יִרְמְיָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (ירמיה ס ו) 'אֵין אִישׁ נָחֵם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מָה עָשִׂיתִי' - אֵין מִי שִׁמְתַּחַרְט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁעָשָׂה:

ואחרי שְׁתֵּה יִגְרַם הַשּׁוֹפֵט בְּחֶצֶץ שְׁנָיו, כְּעֵנָן שְׁנֵאֲמָר (משלי כ י) 'עָרֵב לְאִישׁ לֶחֶם שָׂקָר וְאַחַר יִמְלֹא פִּיהוּ חֶצֶץ', שֵׁאֵף שֶׁלִּבְסוֹף יִמְלֹא פִּיו חֶצֶץ עָרֵב לוֹ הַלֶּחֶם שְׂגוֹל, וְלִכְךָ נִמְשַׁל הַחוּטָא שְׁנֵהֵנָה מַחֲסָאוֹ וּמַמַּעֲשָׂיו הָרָעִים אֲף שִׁיּוּדַע שִׁיעֵנֵשׁ לִבְסוֹף. וְעוֹד יִתְבּוֹנֵן וְיִתְחַרְט עַל חֲסָאוֹ שֶׁרָעָה מִזֹּאת עָשָׂה, כִּי הִיִּיתִי עַל הַנֶּפֶשׁ הַיְקָרָה - הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה אֲכֹרִי, וְנִטְמָאָה הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה בְּגִלּוּלֵי יָצְרִי בְּמַעֲשִׂים הַמְּגוּנִים שִׁיעֲרִי הַסִּיתָנִי לַעֲשׂוֹת. וְמָה הוֹעִילָה הַנֶּפֶשׁ בְּכָל קִנְיָנִיהָ וְאִפִּילוֹ שֶׁהִם רוּחָנִיִּים אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ הוּא הַקֶּבֶ"ה. וְעוֹד יִתְבּוֹנֵן, אִיךָ הִחְלַפְתִּי בְּעוֹלָם חוֹלָף - הָעוֹלָם הַזֶּה אֶת הָעוֹלָם עוֹמֵד עָדָה לְעוֹלָם - הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִתְבּוֹנֵן אִיךָ בְּמַעֲשֵׂי הָרָעִים נִמְשַׁלְתִּי בְּבִהְמוֹת נְדָמִיתִי, וְהִלַּכְתִּי אַחֲרֵי יָצְרִי כְּסוֹס כְּפָרָד אֵין הִבִּין וְחֻעִיתִי מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶל שְׁנֵהֵנִי לַעֲצַת יָצְרִי כְּבִהְמָה בְּלֹא שָׁכַל. וְהִנֵּה הַבּוֹרָא נִפְחַ בְּאָפִי נִשְׁמַת חַיִּים חֲכָמָה לֵב וְטוֹבָת שָׁכַל, לְהַפְרִיז וּלְיִרְאָה מִלְּפָנָיו וְלְמַשֵּׁל בְּגוֹף בְּתַאוּתָיו וְכָל תּוֹלְדוֹתָיו - מְדוּתָיו שֶׁל הָאָדָם, כְּאִשֶּׁר הַמְּשִׁילָה עַל שָׂאָר בְּעַלֵּי חַיִּים שְׂאִינִם מְדַבְּרִים שֶׁהָאָדָם בִּכַח נִשְׁמָתוֹ מוֹשֵׁל בְּעַלֵּי הַחַיִּים, מֵאֲשֶׁר יִקְרָה בְּעֵינָיו נִכְבְּדָה - שִׁיקָרָה וְנִכְבְּדָה הִיא הַנִּשְׁמָה שֶׁבָאֲדָם. וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר בְּעֵבֹר זֹאת נִבְרָאתִי כְּדִי שֶׁתִּמְשׁוֹל הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף וְיַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ, וַיְהִי בִּי הַפֶּךָ מִזֶּה - וְאִם אֲנִי מוֹשֵׁל בְּגוֹפִי אֵלֶּא לְהִפְךָ לָמָּה לִּי חַיִּים, כְּעֵנָן שְׁנֵאֲמָר (משלי כא טו) 'אָדָם תּוֹעָה מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁכֶל בִּקְהָל רְפָאִים יִנּוּחַ' - הָאָדָם שֶׁתּוֹעָה מִשְׁכָּלוֹ וְנִמְשַׁךְ אַחֲרֵי תַאוּוֹתָיו רָאוֹי שִׁינוּחַ בֵּין הַמֵּתִים, כִּי הָאָדָם נִבְרָא לְעַבֹּד אֶת בּוֹרְאוֹ. וְעוֹד יֵשׁ לוֹ לְהִתְבּוֹנֵן כִּי כְּמִשְׁפֵּט הַבְּהֵמָה לֹא עֲשִׂיתִי אֲבָל שִׁפְלִיתִי מִמֶּנָּה, כִּי עַל הַבְּהֵמָה נֵאֱמָר (ישעיה א ב) 'יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ וְחִמּוֹר אָבוֹס בְּעֵלָיו', וְאֵנִי גֵרֹעַ הִיִּיתִי מִהַבְּהֵמָה כִּי לֹא יָדַעְתִּי וְלֹא הִתְבּוֹנַנְתִּי לִדְעַת אֶת אֲדוֹנִי וְבוֹרְאִי, וְשִׁלַּחְתִּי נִפְשִׁי לַחֲפָשִׁי מְאֹדוֹנִיָּה שְׂאִינָה מְשׁוֹעֲבֶדֶת לִאֲדוֹנֶיהָ הוּא הַקֶּבֶ"ה, כִּי אֲנִי טַעַמְתִּי צוּפִי - שְׁנֵהֵנִי מִהַחֲסָא וְנִשְׁתִּיתִי סוּפִי - וְשִׁכַּחְתִּי אֶת סוּפִי שְׁעָלִי לַתֵּת דִּין וְחִשְׁבוֹן לִפְנֵי הַקֶּבֶ"ה, וְגִזְלִיתִי וְחִמְסָתִי וְעַל דֵּל הֵעֵנִי בּוֹסְסָתִי - דִּרְכָתִי. וְעוֹד יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בְּזִכְרוֹן יוֹם הַמִּיתָה, אֲךָ אֲנִי וְלֹא זָכַרְתִּי יוֹם הַמּוֹת, אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאִיר לִפְנֵי נִשְׁמָתִי בִּלְתִּי אִם גּוֹיֹתִי וְאֶדְמָתִי - שְׂאֵחַר שִׁמּוֹת יִשְׁאָרוּ רַק גּוֹפוֹ וְאִדְמַת מְקוֹם קִבְרוֹ. וְהֵעֵנָן הִזָּה אֲשֶׁר בְּאֲרֹנִי הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יִרְמְיָה עָלָיו הַשְּׁלוֹם (ירמיה ס ו) 'אֵין אִישׁ נָחֵם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מָה עָשִׂיתִי' - אֵין מִי שִׁמְתַּחַרְט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁעָשָׂה:

הוספות חדשות

פניני אור החיים (יב א)

יְמוּלָּה בְּשָׂר עֲרָלָתוֹ. יִתְבָּאָר עַל פִּי מָה שֶׁהִקְדַּמְנוּ כִּי הָעֲרָלָה הִיא בְּחִינַת הַקְּלִפָּה, רְמֵז הַכְּתוּב כָּאֵין כִּי צָרִיף לַעֲשׂוֹת שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים בְּמִצְוֹת הַמִּילָה, וְהֵם מִילָה, פְּרִיעָה, מְצִיצָה. מִילָה הִיא כְּרִיתַת הָעֲרָלָה,

מאורי אור

ג 'יְמוּלָּה' מורה על החיתוך של הערלה. ד שלא יהיה כעור אחד חי, אלא יהיה בגדר 'בשר' שאינו חוזר ומתאחה במקומו.

א כפי שביאר רבינו לעיל שכל מציאות הערלה נתהווה על ידי החטא, אשר ממנו נזרע זרע רע בכל ממשלת הארץ ובכל הבריאה. ב בתיבות 'יְמוּלָּה בשר ערלתו'.

פניני אור החיים

המוזקם של שתי בחינות אלו, ערלה ופריעה, לצד היותם חלק אחד מגוף, יש להם חלק בדם האדם, והוא מערב בכללות האדם, וצוה ה' למצץ דם זה לצד שהוא גם בן בחינת ערלה, והוא מה שרמז באומרו ערלתו:

ואמרו בספר הזהר הקדוש (ח"א רסב): **כי ארבע קלפות הם הסובבים לבחינת הקדשה, בסוד גנת אגוז** (שיר השירים ו יא). **ותמצא שפאגוז ארבע קלפות, א' היא קלפה המרה המתניבשת ונופלת, ב' קלפה הקשה, ג' אותה המפרדת בין חלקי האכל, ד' הדבוקה באכל ונאכלת עם האכל לצד שדבוקה בו, ובחינת**

קלפה זו אינה כל כך מאוסה אלא בהפרדה מהאכל. ובמצות המילה מפרדים מהאדם שלש בחינות הקלפה, הערלה היא פנגד בחינת הרמוזה בקלפה החיצונה של אגוז, פריעה פנגד קלפת אגוז המשתפרת, מציצה היא פנגד קלפה שמפרדת בין חלקי האכל וצריך לשלפה מבין האכל. ועדין נשארת בו בחינת הרמוזה בקלפה הדבוקה, והוא מה שאמרו ז"ל (זהר ח"א עח). כי האדם עד תשלום של עשרה שנה הוא בבחינת שני ערלה, פי ה' הגביל לאילנות שלש שנים ערלים, והאדם עץ השדה שלש עשרה, ואור לארבעה עשר יהיה כל פרו קדש הלולים:

מאורי אור

אותה יאכלו אותה ולא תמאס. המתייבשת ונופלת. יא באדם. יב כמו הקליפה הדבוקה באגוז שנאכלת יחד עמו, כך באדם עדיין נשאר מעורב בו מן הרע. יג כמו שאמר הכתוב (להלן יט כג): 'וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל'. יד מלשה"כ בפרשת שופטים (דברים כ יט) 'כי האדם עץ השדה'.

ה כלומר, לצד שעור הערלה ועור הפריעה היו לפני המילה חלק אחד עם הגוף, ממילא היו גם הם ניזונים מן הדם אשר בגוף. ולפי שהיה מעורב עמם, על כן צוה ה' להוציאו מן הגוף. ז לא רק עור הערלה, אלא כל מה שקשור עמו ואפילו הדם. ח לשה"כ בשיר השירים 'אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל'. ט כלומר, אם יפרידו אותה היא תמאס, ואם לא יפרידו

מצוות ה'

לאוין אלו בזמן הבית בזכרי כהונה: קדושין ס"ו: בכורות מ"ג. רמב"ם ביאת מקדש פ"ו. סה"מ לא תעשה עי"א, ורמב"ן שם מנאן לאו אחד. גם הסמ"ג כללם בלאו אחד בלאוין ש"ח:

רעה (קעא) מצות לא תעשה שלא יכנס בעל מום למקדש מן המזבח ולפנים, שנאמר (ויקרא כב א) **'אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש'.** בין בעל מום קבוע בין בעל מום עובר, ואם עבר ונכנס אף על גב שלא עבד לוקה. ואם נכנס ועבד לוקה גם על העבודה כנ"ל (נמנה רעו). ונהוג בזמן הבית בזכרי כהונה: זבחים צ"ח: בכורות מ"ג: כלים פ"א. רמב"ם ביאת מקדש פ"ו. סה"מ לא תעשה ס"ט, ורמב"ן משיג עיי"ש. סמ"ג לאוין ש"ו:

רעו-רעז (קסט) מצות לא תעשה שלא יעבוד במקדש כהן בעל מום קבוע, שנאמר (ויקרא כב ז) **'אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב וגו'.** (קט) **ומצות לא תעשה שלא יעבוד כהן בעל מום עובר, שנאמר** (שם פסוק יט) **'כל איש אשר בו מום לא יקרב'.** חמשים מומין יש שנוהגין באדם ובבהמה השנויים בבכורות פ"ו (ז. ואלף), אם עבד חלל העבודה ולוקה. צ' מומין יש שנוהגין באדם ואין נוהגין בבהמה השנויים בבכורות פ"ז (מג. ואלף), אם עבד לוקה ולא חלל העבודה. שני מומין יש שאינם אלא מפני מראית העין, והן מי שנשרו ריסי עיניו ומי שנטלו שיניו, אינו פוסל העבודה ואינו לוקה הרי כל המומין קמ"ב. ונוהגין

הרב

(ס"י סא סעיפים כ-כד)

שו"ע

ובתפלה צריך לזקק בקל זה, והוא הדין הקורא בתורה או בפסוקים או בפסוקים יש לו לזהר בקל זה. ומה שהזהירו בקריאת שמע, הוא מפני שכל ישראל קורין אותה פעמים ביום חכמים ועמי הארץ, לפיכך הצרכו להזהיר מפני עמי הארץ שאינם בקריאת.

כב צריך לזהר שלא ידגיש הרפה ולא ירפה הדגש, ולא יניח שו"א הנע ולא יניע שו"א הנח, ואיזה שו"א נע

ב כל תבה שתחלתה אל"ף וסוף תבה שלפניה מ"ם, צריך להפסיק מעט ביניהם שלא תבלע האל"ף, כגון 'ולמדתם אתם' ו'קשרתם אתם' (דברים יא יח-ט), ו'ראיתם אתו' (במדבר טו לט) ו'שמעתם את' (דברים שם) ו'וצבתם את' ו'עשיתם את' (במדבר שם פסוקים לט-מ), שלא יהיה נראה קפוצא מותם, מותו, מת.
כא ולא בקריאת שמע בלבד, אלא אף בפסוקי דזמרה

שו"ע

ואיזה שוא נח ידוע להמדרקקים, וכל דקדוקים אלו הם לכתחלה כמו שיתבאר בסימן ס"ב.
 כג' יש מי שאומר שצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה, וראוי לחוש לדבריו, אבל לא נהגו כן במדינות אלו. וקשה לשנות המנהג בזה, כי הקריאה בטעמים מפסדת הכונה, למי שלא הרגל בה מעודו לכון בנגינה ובפרוש המלות כראוי, אבל הרוצה להחמיר על

הרב

עצמו ויודע שיוכל לכון בשתיקה, יחמיר ותבוא עליו ברכה.
 כד' מנהג יפה הוא למשמש בתפלין ובציצית כשמוזכר מצותן בקריאת שמע, דהיינו שימשמש בתפלין של יד כשאומר 'וקשרתם לאות' כו' (דברים ו ח), ובתפלין של ראש כשאומר 'והיו לטטפת' כו' (שם), וכשהוא אומר 'וראיתם אתו' ימשמש בב' ציצית שלפניו ויסתכל בהן, כמו שנתבאר בסימן כ"ד.

